

Yasadilikça Eğitim

mart/nisan 1994 sayı 33
25 000 TL. (KDV dahil)

Cumhurbaşkanı Sayın
Süleyman DEMİREL'in
Dergimize Mesajları

Bilgisayar Destekli Öğretimde Öğretmenin Rolü ■

Eğitimde Başarı ■

Yeni Doğan Bebekler Ne Biliyor? ■

Niçin Ödevler Önemlidir? ■

Cinsel Eğitimde Gençlerin Beklentileri ile
Aynı Konuda Ana-Baba ve Öğretmen Tutumları ■

Çocukta Yaratıcılık ■

Üniversitelerde Öğrenci Sayısının Artırılmasının
Yol Açacağı Sorunlar: İngiltere Örneği ■

İÇİNDEKİLER

Cumhurbaşkanı Sayın Süleyman Demirel'in Dergimize Mesajları **2**

Bilgisayar Destekli Öğretimde Öğretmenin Rolü **4**

Doç. Dr. Münire Erden
H.Ü. Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi

Bilgisayarların öğretimde öğretmene yardımcı olarak kullanılmasına bilgisayar destekli öğretim denir.

RUH SAĞLIĞI VE EĞİTİM Eğitimde Başarı **8**

Prof. Dr. Atalay Yörükoğlu

Gerçek başarı insanın kendi kendisini sürekli geliştirmesidir. Kendini yenileme gereksinimini duymak başarının anahtarıdır.

Yeni Doğan Bebekler Ne Biliyorlar? **10**

Derleme:
Orkide Bakalım
Doç. Dr. Mustafa Yılman

Günümüzde artık; yeni doğan bebeğin sadece tuvaletini yapan, uyuyan, bitkisel hayat süren bir varlık olmadığı, bir çok şeyi yapabilme kabiliyeti olduğu ispatlanmıştır.

Niçin Ödevler Önemlidir? **16**

Prof. Dr. Adil Türkoğlu

Cinsel Eğitimde Gençlerin Beklentileri ile Aynı Konuda Ana-Baba ve Öğretmen Tutumları **19**

Dr. Bülent Yılmaz

İnsanın sağlıklı gelişmesi; fiziksel, sosyal, zihinsel, duygusal ve cinsel yönden uyumlu ve dengeli olgunlaşmasına bağlıdır.

Çocukta Yaratıcılık **25**

Araş. Gör. Necla Tuzcuoğlu
MÜ Atatürk Eğitim Fakültesi

Yaratıcılık, varolandan yeni ve farklı bir şeyler ortaya çıkarma şeklinde tanımlanmaktadır.

Üniversitelerde Öğrenci Sayısının Artırılmasının Yol Açağı Sorunlar: İngiltere Örneği **28**

Dr. Ayşen Bakıoğlu
M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Öğretim Görevlisi

Yaşadıkça Eğitim

Sahibi
KÜLTÜR HİZMETLERİ A.Ş.
Fahmettin AKINGÜÇ

Genel Yayın Yönetmeni
Bahar AKINGÜÇ GÜNVER

Yazı İşleri Müdürü
İlhami FINDIKÇI

Yayın Yardımcısı
Nuran PULLUKÇU

Teknik Yönetmen
Kudret GÜVENÇ

Dizgi
Aynur TURA

Montaj
Zafer UZUNTÜRK
Turgay ZORBA

Fotoğraflar
Temel YİRMİBEŞ
Çetin ÖZER

Film çıkış
Atlantik

Renk ayırımı
Filmon

Baskı ve Cilt
Çınar Ofset

Yapım/Yönetim
YA/BA A.Ş.

7.-8. Kısım A 21 B Blok Daire 101
34 750 ATAÖY/İSTANBUL
Tel: 0(212) 560 33 28
560 30 48-661 07 10
661 07 22
Fax: 560 32 13

©
Kültür Koleji Yayınları
Her türlü yayın hakkı KÜLTÜR
HİZMETLERİ A.Ş.'ne aittir.
Akademik kurallar çerçevesinde,
kaynak gösterilerek dergide yer alan
yazılardan yararlanılabilir.

Fiyatı
25 000 TL. (KDV Dahil)

Abone koşulları
Yıllık (6 sayı için) 130 000TL..
Abone ücretleri için;
Yapı Kredi Bankası Bakırköy Şubesi
Hesap No: 2888-6
Yaşadıkça Eğitim
ya da
Posta Çeki Hesap No: 475 009

mart/nisan 1994
sayı 33

YAYINCIDAN OKURA

Merhaba Değerli Okuyucularımız,

Sayfalarını çevirmeye başladığınız dergimizin bu sayısını sizlere sunarken her zamankinden farklı bir heyecan içindeyiz. Bu yoğun heyecan ve coşkuumuzun başlıca iki nedeni var: Birincisi, **Cumhurbaşkanı Sayın Süleyman Demirel'in dergimize verdiği demeç**, ikincisi, bu sayımızda şekil ve içerik bakımından önemli yeniliklerin yer almasıdır.

Yaşadıkça Eğitim Dergisi olarak Cumhurbaşkanı Sayın Süleyman Demirel'in ülkemizdeki eğitim-öğretim ile ilgili görüşlerini öğrenmek ve siz okuyucularımızla paylaşmak istedik. Bu isteğimiz kabul gördü. Cumhurbaşkanımız'ın, eğitime ilişkin genel bir değerlendirmesini içeren özel mesajları, 2. ve 3. sayfalarımızda yer almaktadır. Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki eğitim-öğretimimizin genel durumu ve günümüzde ulaşılan düzey ile ikibinli yıllara yönelik hedeflerin yer aldığı değerlendirme, bütün eğitimciler, akademisyenler, anne-babalar ve özellikle eğitim yöneticileri ile öğretmenler için önemli ipuçları içermektedir. Bu değerlendirmeleri için **Sayın Cumhurbaşkanımız'a teşekkür ediyor, saygılarımızı sunuyoruz.**

T1993 yılının Kasım/Aralık son sayısında belirttiğimiz ve Ocak/Şubat 1994 sayısında başladığımız yeniliklere bu sayımızda da devam ettik. Dergimizin ilerleyen sayfalarında göreceğiniz gibi, köşe yazarlarımızın sayısını artırdık. Bundan böyle her sayımızda en az iki köşe yazarımızın yazılarına yer vermeye özen göstereceğiz. Prof. Dr. Atalay Yörükoğlu'nun, **Ruh Sağlığı ve Eğitim** başlıklı köşe yazısı bu sayımızda yer almaktadır.

Prof Dr. Adil Türkoğlu'nun "**Niçin Ödevler Önemlidir?**", Doç. Dr. Münire Erden'in, "**Bilgisayar Destekli Öğretimde Öğretmenin Rolü**", Dr. Bülent Yılmaz'ın "**Cinsel Eğitimde Gençlerin Beklentileri ile Aynı Konuda Ana-Baba ve Öğretmen Tutumları**", Araştırma Görevlisi Necla Tuzcuoğlu'nun "**Çocukta Yaratıcılık**", Dr. Ayşen Bakioğlu'nun hazırladığı "**Üniversitelerde Öğrenci Sayısının Artırılmasının Yol Açacağı Sorunlar: İngiltere Örneği**" başlıklı çalışmalar bu sayımızda yer almaktadır. Ayrıca Orkide Bakalım ve Doç. Dr. Mustafa Yılman'ın derledikleri "**Yeni Doğan Bebekler Ne Biliyorlar?**" konulu çalışma, ilginç araştırma verilerini içermektedir.

Dergimizdeki yenilikleri beğeniyle karşılayacağınızı umuyor, yeni bir Yaşadıkça Eğitim'de buluşmayı diliyoruz.

Saygılarımızla.

Cumhurbaşkanı Sayın

Süleyman DEMİREL'in Mesajları

Çağdaşlaşmanın, kalkınmanın temel unsuru insandır. Bu amaç insanla beraber ve insan için daha iyiyi kurmaktır. Bu amaca ulaşılması ise ancak toplumun aydınlatılması ve yetişmiş insangücü ile mümkündür. Bu sadece ekonomik bakımdan değil, çoğulcu demokrasi açısından da zorunludur. Demokrasiyi ayakta tutacak ve geliştirecek olan demokratik bilgi ve kültüre, demokratik sabıra, demokratik duyarlılığa sahip olan bireylerdir. Bireylere bu nitelikleri kazandırarak, onları hak ve sorumluluklarının bilincinde vatandaşlar haline getirecek olan ise eğitimidir.

Türkiye, bu anlayışla, kurulduğundan bu yana eğitime büyük önem vermiştir. Büyük Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı'nın henüz devam ettiği bir dönemde, daha 1921 yılında ilk Millî Eğitim Şurası'nı toplamış olması, bu gerçeği kanıtlamaktadır.

Cumhuriyet döneminde eğitim çağdaş uygarlık hedefi doğrultusunda, gerek içerik, gerek örgütlenme bakımından yeni bir yapıya kavuşturulmuştur. Eğitim müfredatı bilimsel bir nitelik kazanmış, kalkınma ve sanayileşme ihtiyaçlarımıza göre geliştirilmiştir. Örgütlenme yeniliği ise eğitimin Tevhidi Tedrisat Kanunu ile millileştirilmesi ve birleştirilmesinde ifadesini bulmuştur. Bu şekilde yenilenen eğitim müessesesi, cehaleti yenme ve genç nesilleri Türkiye'nin hedeflerine uygun olarak çağdaş bilgi ve formasyona sahip kılma yolunda başarılı olmuştur.

1927'de nüfusumuzun ancak yüzde 11'i okuma yazma bilirken, bugün bu oran yüzde 90 civarındadır. Cumhuriyet'in 50'inci yılında ilkokul, 1970'li yılların sonunda ise ortaokul ve lise Türkiye'nin her köşesine götürülmüştür. 1923'de ortaöğrenim çağında okullaşma oranı binde 4 iken, bugün yüzde 45 civarındadır. Yükseköğrenim çağına gelmiş nüfusun okullaşma oranı 1927'de binde 3 iken, bugün yüzde 16'dır. Sadece Darülfünun, sadece 9 fakülte ve yüksekokul varken, bugün 57 üniversitemiz, 678 fakülte ve yüksekokulumuz var.

Kalkınmanın ihtiyaç duyduğu nitelikli insangücüne sahibiz. Eğitimimiz çağdaş bilim ve teknolojiye gelişmeleri yakından izlemektedir. İleri ülkelerdeki örnekleri seviyesine günden güne daha da yaklaşan Türk üniversitelerinde çağdaş bilim öğretilmekte, Türk bilim adamları uluslararası düzeyde eserler vermektedirler. Önemli bir bilim adamı potansiyelimiz var.

Dergimize

Elbette bütün bunların yeterli olduğunu düşünmemek gerekir. Bir yandan eğitime özgü nitelik ve nicelikle ilgili sorunlarımız vardır, bir yandan da gelişme ve kalkınmanın sürekliliği dikkate alınarak eğitim müessesesinin sürekli yenilenmesi gerekmektedir.

Bugün bilim ve teknolojide yaşanan hızlı değişimlerle dünya sanayi toplumu kalıbını aşarak daha ileri bir safhaya ulaşmış, yeni yeni şekillenen enformasyon toplumu çağın modeli haline gelmiştir. Enformasyon toplumunun temel yüksek nitelikli insan gücüdür. Dolayısıyla, eğitim geleceğin en önemli kurucusudur. Türkiye bu noktayı dikkate alarak eğitimini süratle bilgisayar yoğun bir yapıya kavuşturmalıdır.

Öte yandan, bugün gelişmiş ülkelerde dahi eğitim konusu tartışılır hale gelmiştir; dünyada eğitim için yeni sistem ve metot arayışları vardır. Türkiye de bu arayışların ışığında eğitim sistemini geliştirmek, eğitimde reform yapmak zorundadır.

Netice olarak, Türkiye, bu iyileştirmeleri yaparak, 21'inci yüzyıla girerken, okullaşma oranlarını ortaöğretimde yüzde 70'ler, yükseköğretimde yüzde 30'lar seviyesine çıkarmış olmalıdır.

Eğitim kurumlarımızın gençlerimizi evrensel bilgi ve kültüre sahip kılarken, millî ve manevî değerlerimize de ağırlık vermeleri gerekir. Zira kişiliğimizi bu değerler oluşturmaktadır ve kişiliği olmayan bir toplumun evrenselleşmesi de mümkün değildir.

Bütün bunları başararak, bizim için büyük bir avantaj teşkil eden genç nüfusumuzu çağdaş bilgi, beceri ve formasyona sahip kıldığımız takdirde çağdaş Türkiye hedefine varacağımızdan kuşku duyulmamalıdır. Çağdaş toplum ve çağdaş devlet ancak çağdaş eğitimle mümkündür. Çağdaş Türkiye'nin kurulmasında gençlerimize de, onları eğitecek bilim adamlarımıza ve öğretmenlerimize de büyük görevler düşmektedir.

Bu düşüncelerle, gençlerimize ve fedakâr öğretmenlerimize başarı dileklerimi ve sevgilerimi iletiyorum.

Bilgisayar Destekli Öğretimde Öğretmenin Rolü

Doç.Dr. Münire Erden
H.Ü. Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi

*Bilgisayarların öğretimde
öğretmene yardımcı olarak kullanılmasına
"bilgisayar destekli öğretim" (BDÖ) denir.*

Mikrobilgisayarlar, 1970'li yıllardan itibaren hızla gelişerek çağımıza damgasını vurmuştur. Günümüzde hemen hemen her alanda kullanılmaya başlayan mikrobilgisayarlar 80'li yılların başında evlere ve okullara girmeye başlamıştır.

Bilgisayarların temel işlevi bilgilerin kayıt edilmesi, işlenmesi, depolanması, değiştirilmesi ve iletilmesini sağlamaktır. Bu

özelliklerinden ötürü bilgisayarların eğitim kurumlarında da çok çeşitli kullanım alanları bulunmaktadır. Bilgisayarlar eğitim alanında, öğrenci kayıtlarının tutulması, personel ve öğrenciler hakkındaki kişisel bilgilerin dosyalanması, rehberlik hizmetleri, değerlendirme ve öğretim aracı olarak değişik amaçlarla yaygın biçimde kullanılmaktadır. Kuşkusuz bilgisayarların eğitim alanında kullanılıma biçimlerinden öğretmenin sınıf içindeki rolünü en çok etkileyeni öğretimde kullanılmasıdır.

Bilgisayarların öğretimde öğretmene yardımcı olarak kullanılmasına "bilgisayar destekli öğretim" (BDÖ) denir. Bilgisayar destekli öğretimde bilgisayar, aynı video, televizyon, tepegöz vb. gibi bir araçtır. Nasıl video, belli bir konunun öğretilmesi amacıyla hazırlanan video kaseti olmaksızın ya da bir tepegöz, öğretim amaçlı bir saydam olmaksızın öğrenme-öğretme sürecine bir katkıda bulunamazsa, bilgisayar da yazılım olmadan öğretim ortamında kullanılamaz. Diğer bir deyişle bilgisayarı etkili kılan, programın hedefleri doğrultusunda,

öğrenme ve öğretme ilkelerine uygun olarak hazırlanmış yazılımlardır.

Hem örgün hem de yaygın, hemen hemen tüm bilgi ve becerilerin öğretilmesine yönelik yazılım hazırlanması ve bunların öğretimde kullanılması mümkündür. Diğer bir deyişle bilgisayar destekli öğretimin kullanım alanı oldukça geniştir.

Bilgisayar destekli öğretimin başarısı büyük ölçüde yazılımın niteliğine ve öğretmenlerin bu aracı etkili bir biçimde kullanmalarına bağlıdır. Gelişmiş ülkelerde öğretmenlerin bilgisayarların gücünden korkup, kendi yerlerini alacağı kaygısına kapıldıkları gözlenmiştir. Oysa öğretmen, okuldaki öğretimin vazgeçilmez unsurudur. Bilgisayar ise onun işini kolaylaştıracak bir yardımcı araçtır. Ancak bilgisayarların öğretimde yaygın bir biçimde kullanılması kaçınılmaz olarak öğretmenin sınıf içindeki rollerini değiştirecektir. Nitelikli yazılımlar çoğaldıkça, öğretmenin sınıfta bilgileri sunma, bilgi kaynağı olma görevlerinin yerini, öğretimi örgütleme, planlama, yönetme ve öğrenciye rehberlik etme gibi görevler alacaktır.

Bilgisayar destekli öğretim, planlama, uygulama ve değerlendirme olmak üzere üç aşamada gerçekleştirilir. Öğretmenin bilgisayar destekli öğretimdeki rolü de bu aşamalara göre farklılık gösterir. Bilgisayar destekli öğretimde bu üç aşama aşağıdaki şekilde gösterildiği gibi sürekli birbirini takip ederek geliştirilir.

1 PLANLAMA

2 UYGULAMA

3 DEĞERLENDİRME

1 PLANLAMA: Planlama bir seçme ve karar verme eylemidir. Bu aşamada öğretmenin yazılımları seçerek öğretim programıyla bütünleştirmesi gerekir. Bilgisayar destekli öğretimde planlama aşamasında öğretmenin aşağıdaki konularda karar vermesi gerekir:

A) Yazılımların Seçimi:

Bilgisayar destekli öğretimin etkinliği büyük ölçüde kullanılan yazılımların niteliğine bağlıdır. İyi bir yazılım öğrenci başarısını olumlu yönde etkilerken, kötü hazırlanmış bir yazılım zaman kaybına ya da istenmedik davranışların kazanılmasına ne-

den olabilir. Bu nedenle öncelikle BDÖ'de kullanılan yazılımların öğrenme ve öğretme ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olması gerekir. Ancak yazılımın nitelikli olması da tek başına yeterli değildir. Öğretmenin çeşitli türlerde hazırlanmış nitelikli yazılımlar arasından kendi öğretim programının amaçlarına en uygun olanları seçmesi gerekir.

Öğretmen, öğretim programına uygun yazılımları seçerken şu işlemlere yer vermelidir.

a. Eldeki dersle ilgili yazılımların belirlenmesi: Bu amaçla öğretmenin erişebileceği yazılım kaynaklarını tarayarak sorumlusu olduğu dersle ilgili yazılımları belirlemesi gerekir.

b. Yazılımın hedefleri ile öğretim hedeflerinin tutarlılığına bakılması: Yazılımlar, öğretim programında kazandırılmak istenilen davranışların öğretilmesine hizmet edeceği için öğretim programının hedefleri ile yazılımların hedeflerinin tutarlı olması gerekir. Aksi takdirde öğrencilere program dışı davranışlar kazandırılmış olur.

c. Yazılımın kapsamı ile dersin kapsamının tutarlılığına bakılması: Yazılımın öğretim programına hizmet etmesi için yazılımın kapsamı ile dersin kapsamının da tutarlı olması gerekir.

d) Yazılımın, öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyine uygunluğuna bakılması: Öğrenme birikimli bir süreç olduğu için yazılımla kazandırılmak istenilen bilgi ve beceriler öğrencilerin ön bilgilerine dayalı olmalıdır. Örneğin basit geometrik şekillerin alan hesabını bilmeyen öğrenciler-

Bilgisayar destekli öğretimin başarısı, büyük ölçüde yazılımın niteliğine ve öğretmenlerin bu aracı etkili bir biçimde kullanmalarına bağlıdır.

den, bu tip alan hesapları ile ilgili problem çözme becerisi geliştirmek amacıyla hazırlanmış bir yazılım çalışmaları istenirse, öğrencilerin bu çalışmadan yarar sağlamaları beklenemez. Bunun yanı sıra öğrencilerin

çok iyi bildikleri bir konuda basit beceriler kazandırmak isteyen bir yazılım da öğrencilerin sıkılmasına ve gereksiz zaman kaybına neden olabilir. Bu nedenle seçilecek yazılımların öğrencilerin düzeyine uygun ve onların eğitim ihtiyacını karşılayacak nitelikte olmasına dikkat etmek gerekir.

Özetle, bu bilgiler ışığında eldeki nitelikli yazılımların programa uygunluğuna karar vermek için öğretmenin aşağıdaki sorulara yanıt araması gerekir.

Yazılım öğrenme ve öğretme ilkelerine uygun olarak hazırlanmış mı?

2 Yazılımın hedefleri ile öğretim programının hedefleri tutarlı mı?

3 Yazılımın kapsamı öğretim programının kapsamına uygun mu?

4 Yazılım öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyine uygun mu?

B) Yazılımın yıllık plandaki yerinin belirlenmesi:

Yazılımlar öğretim faaliyetleri sırasında öğrencileri, güdüleme, yeni bilgi ve beceriler kazandırma, tekrar ve alıştırmalar yapı-

arak kazandıkları yeni bilgilerin kalıcılığını sağlama, kazandıkları bilgileri yeni durumlara transfer etmelerini sağlama, problem çözme becerilerini geliştirme gibi değişik konularda öğretmene yardımcı olabilir. Yazılımın amacı türüne göre değişmektedir. Öğretmenlerin değişik türdeki yazılımlardan etkili bir biçimde yararlanabilmeleri için, yazılımları seçerken ne zaman, hangi amaçla ve kapsamla nasıl kullanacaklarına karar vermeleri ve öğretim planında yazılımların yerini göstermeleri gerekir.

C) Öğrencilerin bilgisayarları nasıl kullanacaklarına karar verilmesi:

Okullarda çoğunlukla bir bilgisayardan birden çok öğrencinin yararlanması gerekmektedir. Bu durumda öğrencilerin nasıl gruplara ayrılacağına karar vermek gerekir. Diğer bir deyişle bir bilgisayarı paylaşacak öğrencilerin önceden belirlenmesi gerekir. Bu amaçla kullanılan yazılım türüne ve öğretim stratejisine göre öğrenciler homojen ya da heterojen gruplara ayrılabilir. Ayrıca öğrencilerin, hangi sırayla, yazılımın hangi çerçevelerinde ya da kaç alıştırmada bir bilgisayar kullanacaklarına da karar verilmelidir.

D) Bilgisayar laboratuvarının planlanması:

Planlama aşamasında bilgisayar laboratuvarının kapasitesi de göz önünde bulundurulmalıdır. Şube sayısı fazla olan okullarda bilgisayarların derslere ve sınıflara ayrılmasında bazı sınırlamalar olabilir. Böyle durumlarda öğretmenin seçtiği yazılımları öncelik sırasına göre dizmesi gerekebilir. Ayrıca öğretmen bilgisayar destekli öğretim

uygulayacağı gün laboratuvarın kendi sınıfına ayrılmasını sağlamalıdır. Bu amaçla öğretmenin, uygulama yapacağı gün ve saatleri tam olarak belirleyerek ilgili kişilere (laboratuvar sorumlusu, yönetici vb.) bu bilgileri vermesi ve bilgisayar laboratuvarını kullanma planında yerini alması gerekir.

**Bilgisayar destekli
öğretim,
planlama,
uygulama
ve değerlendirme
olmak üzere üç
aşamada
gerçekleştirilir.**

2 UYGULAMA: Uygulama sırasında öğretmenin görevlerini aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür.

A) Öğrencilerin bilgisayarlara önceden planlanan şekilde dağılımlarının ve oturmalarının sağlanması.

B) Bilgisayarların öğrenciler tarafından açılmasının izlenmesi, yazılımları işletmelerinde bir sorun varsa onlara yardımcı olunması.

C) Bilgisayar yazılımındaki bilgilerle, sıfta kazandırılan bilgiler arasında ilişki kurulması ve bilgisayarla çalışmadan ne beklediğinin açıklanması.

D) Bir bilgisayardan birden fazla öğrenci yararlanıyorsa, bilgisayar kullanımının bir öğrencinin tekeline geçmesinin önlenmesi, tüm öğrencilerin bilgisayardan eşit biçimde yararlanmasının sağlanması.

E) BDÖ sırasında, öğrencilerin birbirleriyle etkileşimde bulunmalarının sağlanması.

F) Bilgisayar ya da yazılım dışı işlerle uğraşan öğrenciler varsa bunların dikkatlerinin bilgisayar yazılımı üzerine çekilmesi.

G) Yazılımdaki bilgilerle ilgili öğrenci sorularının yanıtlanması.

3 DEĞERLENDİRME: Öğrenciler bilgisayarla çalıştıktan sonra, onların hedeflenen davranışlara ulaşma derecelerinin saptanması, yapılan öğretim faaliyetinin etkililiğinin değerlendirilmesi gerekir. Bazı yazılımlarda değerlendirme faaliyetleri yazılımın içinde yer alır ve öğrencilerin başarıları bilgisayar kayıtlarından öğrenilebilir. Yazılımın değerlendirme özelliği

yoksa, bu işlemi öğretmenlerin yapması gerekir. Değerlendirme küçük testlerle yapılabileceği gibi, öğrencilere sözlü sorular yöneltilerek de yapılabilir. Değerlendirme süreci sonunda öğrencilerin büyük bir kısmının hedeflere ulaştığı görülürse BDÖ'nün etkili olduğu söylenebilir. Öğrencilerin büyük bir kısmı hedeflere ulaşamamışsa ya yazılımda ya da uygulamada bir sorun var demektir. Sorunun kaynağını öğrencilerle görüşüp bulmak mümkündür. Planlama aşamasında belirtildiği gibi öğretmen, yazılımları bilgisayar destekli öğretimde kullanmadan önce hem niteliksel özellikleri, hem de öğretim programı ve öğrenci özelliklerine uygunluğu açısından inceleyerek seçmek zorundadır. Ancak yazılımlardaki bazı eksiklik ve yetersizliklerin uygulama sırasında fark edilmesi de mümkündür. Değerlendirme sırasında yazılımda önemli bir aksaklık görülürse yazılım bir daha kullanılmamalıdır. Yazılımda ufak aksaklık ya da eksiklikler varsa bunlar öğretmen tarafından belirlenmeli, sonraki uygulamalarda öğrenciler bu aksaklıklardan haberdar edilmeli ya da eksiklikler uygulama sırasında öğretmen tarafından giderilmelidir. Yazılım öğrenci seviyesine uygun değilse, öğrencilerin eksikleri tamamlandıktan sonra yazılım kullanılmalıdır.

Öğrencilerin bir kısmı hedeflere ulaşamamışsa, bu öğrencileri eksiklerini tamamlamak üzere yönlendirmek gerekir. Bu amaçla öğrencilerin yazılımı boş zamanlarında tekrar izlemeleri istenebilir. Öğretim hedeflerini kazandıracak nitelikteki diğer öğretim materyallerini çalışmalarını istenebilir.

KAYNAKÇA:

Erden, Münire ve Aşkar Petek, "Mikrobilgisayarların Okullarda Kullanımı". *Eğitim ve Bilim*, 61: 22-25, 1986.

Erden, Münire, "Küçük Grupla Öğretim Yöntemlerinin Bilgisayar Destekli Öğretimde Kullanılması." *Eğitim Teknolojisi ve Bilgisayar Destekli Eğitim 1. Sempozyumu*, 1991.

J.D.M. Underwood ve G. Underwood, *Computers and Learning*. Oxford: Basil Blackwell Ltd., 1990.

Wellington J. J., *Children, Computers and the Curriculum*. London: Harper and Row, Publishers, 1985.

Prof. Dr.
Atalay
YÖRÜKOĞLU

Eğitimde Başarı

*Gerçek başarı, insanın kendi kendisini sürekli geliştirmesidir.
Kendini yenileme gereksinimini duymak
başarının anahtarıdır.*

Eğitim denince akla başarı geliyor. Başarı denince de çalışma ve Enot. Başarı tek ölçü ve tek amaç sayılıyor. Çağımızın toplumsal yaşamı yarışmaya dayalı olduğundan aileler çocuklardan başarı bekliyorlar haklı olarak. Tüm çabalarını, özverilerini bu uğurda seferber ediyorlar. Umdukları sonucu alamayınca düş kırıklığına kapılıyorlar.

Önce başarı kavramı üzerinde duralım: Başarı bir çok öğenin etkileşimiyle ortaya çıkan bir sonuçtur. İlk öğe zeka veya yetenektir. İkinci öğe uygun eğitim ortamı, üçüncüsü de güdülenmedir. Güdülenme deyince öğrencideki öğrenme isteğini, çabasını ve bir amaca yönelmesini anlıyoruz. Buna göre yetenekli bir çocuk iyi bir eğitim ortamı bulduğunda uygun

bir güdülenmeyle başarısının doruğuna ulaşabilir. Ancak hemen belirtelim ki en uygun koşullarda bile herkesin ulaşabileceği başarı noktası aynı olamaz. Bu nedenle bir öğrenciye "**Senin Ahmetten neyin eksik, sen neden aynı başarıyı göstermiyorsun?**" diye çıkışmak anlam taşımaz. Başarıyı değerlendirmek için yukarıda sayılan koşulların yerine gelip gelmediğini incelemek gerekir. Belki öğrencinin yetenekleri sınırlıdır. Belki de yeterli ve olumlu destekten yoksundur. Öğrenci belki de ruhsal sorunlar içinde bocalamaktan kendini derslerine veremiyordur. Dengeli ve barış içinde bir yuva, çocuğu güdüleyen en önemli etkendir. Yapılan araştırmalar bu gerçeği vurgulamaktadır: Bir okulda öğrencilere zeka testleri uygulanmış ve aynı zeka düzeyindeki öğrenciler başarılı ve daha az başarılı olarak iki kümeye ayrılmışlar. Bu öğrencilerin aileleri incelenildiğinde başarılı öğrencilerin ailelerinin daha dengeli ve uyumlu olduğu, düşük başarı gösteren öğrenci ailelerinde ise uyumsuzluk ve ruhsal sorunların çok olduğu saptanmış. Bu araştırma başarı için yetenek ve uygun eğitim ortamı dışında ruhsal sağlığın da belirleyici olduğunu göstermektedir.

**Başarı
bir çok öğenin
etkileşimiyle
ortaya çıkar.
Bu öğeler:
zeka veya
yetenek, uygun
eğitim ortamı ve
güdülenmedir.**

Öğrenciyi güdülemede sağlıklı bir çocuk-ana-baba ilişkisi büyük önem taşır. Babasıyla iyi bir özdeşim yapan bir erkek çocuk ona benzetmek onun başarısını göstermek, babanın beklentilerini yerine getirmek için istekle çabalar. Kız çocuk da annesinin beklentilerini benzer bir istekle gerçekleştirmek ister. Özellikle ana-babanın dersleriyle ilgilenmesi öğrenciyi sevindirir. Ondan çalışmasını beklemek, onu denetlemek, hoşuna gitmese de, onun başarmasına verdiği önemi belirtir. Doğaldır ki bu ilgi çocuğun yeteneğini aşan bir baskıya dönüşmemelidir. Ana-baba çocuğun derslerine yardım edecek ölçüde eğitilmiş olmayabilir. Önemli ve değerli olan ona gösterilen ilgidir yoksa ödevlerini yapmak değildir. Bunu kendi ortaokul dönemimden bir anı ile örneklemek isterim:

Babam istediği düzeyde okuma olanağı bulamamış bir ilkokul öğretmeniydi. Beni başarmam ve özellikle bir yabancı dili iyi öğrenmem için durmadan yüreklendirirdi. Derslerimle yakından ilgilenir, almanca çalışırken bile bana sorular sorardı. Oysa kendisi hiç almanca bilmiyordu. Benden okulda öğrendiğim almanca'yı kendisine de öğretmemi istedi. Bu beni hem şaşırttı hem de sevindirdi. Babam benden kendisine birşey öğretmemi istemişti. Bu bende önce bir üstünlük duygusu yarattı, omuzlarımı kabarttı. Sonradan bu duygu gitti, yerini sorumluluk duygusu aldı. Ben yarım yamalak almancamı babama nasıl öğretecektim. Daha çok çalışmaya, öğrendikçe babama aktarmaya başladım. Sonuçta babam almanca öğrenemedi ama bana yabancı dil öğrenmenin değerini öğretti.

Son olarak şunu belirtmek isterim: Başarı önemlidir ama herşey demek değildir. En değerli başarı başkalarını geçerek değil kendini aşarak elde edilen başarıdır. Gerçek başarı, insanın kendi kendini sürekli geliştirmesidir. Okul bittikten sonra da kendini yenileme gereksinimini duymak başarının anahtarıdır.

En değerli başarı, başkalarını geçerek değil kendini aşarak elde edilen başarıdır.

Yeni Doğan Bebekler Ne Biliyorlar?*

Çeviri, derleme: Orkide Bakalım(**)
Doç. Dr. Mustafa Yılmaz(**)

Günümüzde artık; yeni doğan bebeğin sadece tuvaletini yapan, uyuyan, bitkisel hayat süren bir varlık olmadığı, birçok şeyi yapabilme kabiliyeti olduğu ispatlanmıştır.

A R A Ş T I R M A

Daha yeni doğmuş olan süt bebeği için hayat sanıldığından çok daha fazla donanmıştır:

Çünkü o görüyor, tat alıyor, hissediyor ve anlıyor. Doğum ve kalıtımla ilgili tartışmalar sonucu elde edilen son veriler bunu göstermektedir.

Pediatrist Prof. Claudine Amiel-Tison, 4 günlük bebek olan Nadia'yı sınav salonuna getirdiği zaman gür ve siyah saçlı bebek yumruklarını sıkışmış uyumaktaydı. Çünkü bebek bütün gece ağlamıştı. Claudine A. Tison sakin bir sesle ona doğru konuşmaya başladı. Nadia önce bir gözünü ardından diğerini açtı.

Bu yavaş ve gerçek bir uyanıştı. Görülüyor ki "çocuklar kusursuz bir şekilde duyuyorlar."

Pediatrist'in sözleri daha çok bir mırıltıyı andırıyordu. Genelde anneler biliyorlar ki seslerinin yumuşak olması bebeklerine güven vermekte, yüksek ses ve gürültü ise onları rahatsız etmekte ve olumsuz etkilemektedir.

Aynı zamanda çalışmalar göstermiştir ki işitme duyusu doğum öncesinde bile işle-

mektedir. Önemli bir gürültü sırasında fetüs (anne karnındaki bebeğin ilk iki ayı) kalp ritmi hızlanmakta ve bebek hareket etmektedir.

Günümüzde artık; yeni doğan bebeğin sadece tuvaletini yapan, uyuyan, bitkisel hayat süren bir varlık olmadığı, birçok şeyi yapabilme kabiliyeti olduğu ispatlanmıştır.

Görmek, duymak, taklit etmek, sesleri tanımak gibi tepkileri verebilmesi için bebeğe çok az bir uyarım yeterli olabilmektedir. Tıpkı sempatik ve küçük bir makina gibi.

Harvard Üniversitesi psikologlarından olan ve bebekler üzerindeki çalışmalarıyla tanınan Prof. Jerome Kagan aynı konu üzerinde çalışan çoğu araştırmacının onayını almaktadır.

Aslında temel hareket noktası, bebeğe güven vermektir. Bu güven anneden veya çocukla ilgilenen bir başka kişiden gelmelidir. Çünkü karşılıklı etkileşimi ancak bu kişiler oluşturabilirler.

Tabii ki bu etkileşim çok çeşitli durumlarda kolayca ve doğal bir şekilde oluşabilir. Örneğin duygu dolu bir diyalogda söylenenler tam olarak kavranmıyor. Bilhassa bebeğin

* L'epoint: Recherche: Ce que savent les nouveau-nés. Anne Jeanblanc. Sayı. 594 Sh. 59-64 Paris, 1984

** DEÜ Buca Eğitim Fak. Eğitim Bil. Bölümü

kapasitesinin yetersiz olduğunu savunan bazı önyargılı görüşler, bebeğin yeteneksizliği ve beceriksizliği konusunda odaklaşmaktadır. Bu yüzden anne ve baba eğitilmeli onlardan ilk sınavlarına hazır olmaları istenilmelidir. Böylelikle onlar çocuklarının çok geniş kapasitelerini farkedebileceklerdir.

Paris'te bulunan Baudelocque doğum evinde aile ziyaretleri bir gelenektir. Bizde orada tıpkı Nadie'nin anne ve babası gibi küçük kızın duyma yeteneğini farkettilik. Ama tabii ki bebeğin duygusal becerileri bu kadarla sınırlı değildir.

Doğumdan hemen sonra; bebeğin duyma kadar olmasa bile görebilme duyusu da vardır. Yine de göz pek fazla uzağı seçememektedir. Bu yüzden net olarak görülebilmek için bebeğin 20-30 cm yakınında durulmalıdır.

Claudine Amiel Tison bu görüş mesafesini bize göstermek için, prematüre bir bebek olan ve 2 kilodan az olan Muhammed'in gözünün önünde bu mesafeden bir el feneri yaklaştırdı. Muhammed'in gözleri ısrarlı bir şekilde ışığa takılmıştı ve sağa sola doğru gidisini aralıksız takip etmekteydi.

Obje görüş alanından çıktığı anda bebeğin başı, arayışına devam etmek üzere çevrilmişti. Annesi onunla ilgilendiği zaman bebek, aynı şekilde onun yüzünü takip etmektedir.

Bebeklerin görme duyusu üzerindeki ilk çalışmalar 1950'li yıllara dayanmaktadır. Amerikalı Psikolog Robert Fantz'a göre bebeklerin yeni gördükleri şeylere karşı ilgileri, tepkileri sessiz bir dil gibi düşünülebilir. Kesin sonuca varmadan yine bebeğin iki farklı eşya karşısında göz hareketleri hakkında bilgiler elde edildi. Genelde bir tek alan yerine bir çok alana bakmayı ayrıca yuvarlak ve parlak objeleri tercih ediyorlardı. Kısaca bebekler basitlik yerine karmaşayı, diğerlerine oranla hareketli ve gülen yüzleri sevmektedirler.

Yavaş yavaş bir çok eşyanın denenmesiyle görüldü ki yeni doğmuş bebek önce formlara, eşyaların şekline bakmakla görmeye başlar. Gece, ışıklar söndüğünde zaman zaman gözlerini açık tutarlar ve çevrelerini araştırmaya, keşfetmeye devam ederler. Aynı zamanda renkleri görebilmenin ilk haftalara kadar dayandığı ve mesafeleri algılamamanın

da çok erken başladığı anlaşılmıştır. İşte bunun kanıtı: Eğer çok hızlı bir şekilde bebeğin yüzüne doğru bir eşya yaklaştırılırsa bebek başını geri çekmektedir.

Fen Fakültesi Yüksek Bilimler Okulunun Direktörü ve bu konuda uzun yıllar çalışmış olan Prof. François Bresson şöyle der:

"Bugüne dek küçük bebeklerin görebilme koşulları hiç önemsenmedi. Mesela kuvözlerin içinde bulunan tüplerin varlığı bebeğin görüş alanını değiştirmesini engelliyor. Bütün çalışmalar bebeğe bakma ve görme konusunda egzersiz yapabilme imkanı vermenin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir."

Son bir yıldan fazla bir zamanda elde edilen verilere göre fetüs'ün anne karnında ilk defa gözlerini su içinde açtığı ve bu ortamın kendine özgü canlı ve hareketli bir ışığı olduğu, bunun çocuğun kalp ritmini hızlandırdığı ortaya konmuştur.

Claudine Amiel-Tison, henüz 1500 gr. dan az olan yeni doğmuş Prematurelerin bulunduğu merkezde görme duyusu ile ilgili testlerin sonuçlarını genç annelere anlatırken, bazı meraklı hastabakıcıların tutumlarından söz etmektedir. Ona göre yeni doğmuş bebek ve yetişkin arasında gerçekten çok hassas bir ilişki olması gerektiğini bu kadınlar bilmelidirler. Bebekler daha ilk geldiklerinde kadınlar neşeli, sıcak ve mutlu bir yüzle karşılamaktadırlar. An-

Araştırmalar, bebeklerin basitlikten ve tek düzelikten hoşlanmadıklarını hareketli ve gülen yüzleri sevdiklerini ortaya koymuştur.

**Yeni doğmuş
bebek ve
yetişkin
arasında çok
hassas
bir ilişki olması
gerekir.**

cak iş bebeğin bakımına gelince yüzleri asık, hareketsiz ve donuk bir hal almaktadır. Sonuçta bu kadınlar yüz mimiklerini kendilerinden bebeğe yansıtmaktadırlar. Bu durum bizi doğal olarak şu soruya götürüyor: Gerekli etkileşim nasıl başlamalıdır ve ilk sinyali kim vermelidir?

Eğer daha henüz doğmuş bebek sözü konusu ise; bebekle ilgilenen kişinin bu konuda önceden uyarılmış olması ve dikkatli davranması gerektiği görülmektedir.

Bebeklerin diğer duyum kapasiteleri de belirlenmiştir. Tat alma ve koku alma duyularında doğumla birlikte hatta daha önceden var olduğu öğrenilmiştir. Bu konuda İsraili Fizikçi ve Psikolog olan Prof. Jacob Steiner çalışmalar yapmıştır. Çok uzun yıllar binlerce yeni doğmuş bebek üzerinde testler yaptı. Bir çok duyguya eşlik eden zevki, hoşlanmamayı gösteren ve yine genetik yapının ürünü olan yüz mimiklerini inceledi. Tek bir isim altında birleştirdiği 4 test yani test gusto-fasciaux (Tat alma-koku alma testleri) günümüzde bebekleri kontrol etmek için kullanılmaktadır. Bu testler altı saatten az bir zaman önce doğmuş ve henüz hiç besin almamış bebekler üzerinde uygulanmaktadır. Birinci test bir kontrol testidir. Bu test bebeğe, bir damla kaynamış, mineralsiz ve normal ısıda su vermektir. Test bu uyarıma sonucunda bebeğin tepkilerini not etmeye yardımcı olur.

İkinci adımda ise suyun yerini şekerli bir karışım alır. Sonuç: Mutluluğu ve keyifi yansıtan biri mimik!

Üçüncü test için ise sıvıya biraz limon eklenmektedir. Limon bebeğin yüzünü ciddileştirir, dudaklarını kapatar ve yüzünde; "Ah! batıyor"der gibi bir ifade oluşur.

Sonuncu testte ise içinde kinin olan bir karışım ve-

rilir. Kinin, acı ve tadı sert olan bir başka maddedir. Bebek dilini damağına yapıştırıyor ve yüzü derin bir sıkıntıyı yansıtıyor. Genel olarak anlaşılıyor ki bebekler şekerli maddeleri diğerlerine tercih ediyorlar. Bu durum uzun süredir biliniyordu.

Koku alma konusunda elde edilen sonuçlar diğerlerine oranla daha az nettir. Yine de güçlü ve hoş olmayan kokuların bebeklerin burun deliklerini rahatsız ettiği ispatlanmıştır.

Jacob Steiner göstermiştir ki; muz esansı ile ıslatılmış bir pamuk bebeğe koklatıldığı zaman yüzünde bir mutluluk ifadesi oluşuyor ama aynı pamuk yumurta koktuğu zaman bebek anında yüzünü, nefretle ekşitmektedir.

Aynı zamanda A. Besanços ve Psiko-fizyolist Hubert Montagner, bebeklerin 3. günlerinden beri annelerinin kokularını tanıma kapasitesine sahip olduklarını göstermişlerdir.

Görme ve duyma gibi duyuların yanında dokunma da önemli gibi görünmektedir ama bunu ispatlamak kolay değildir. Özellikle bunu anne ve bebek arasındaki görme ve duyma etkileşiminden ayırmak çok zordur. Deriye dokunma ve sıcaklık çok güçlü uyarımlar yaratabilmekte mesela ağlamaları durdurmada yeterli olabilmektedir. Zaten Claudine Amiel-Tison, ziyaretine gelen her bebeğe masaj yaparak işe başlamaktadır. Soyunma faslı bebek için gerçekten büyük bir zevk olmaktadır. Geçenlerde Boston'da çevrilen bir filmde Berry Brazelton ve hastane araştırmacılarında bir ekip, derisine dokunulmasının çocuklar için önemini doğrulamışlardır.

Bu filmde gösterilen bir sahnede:

Kadının biri kucağında 8 günlük ve çok hareketli bir bebeği tutuyor. Kadın, bebeği kocasına emanet ediyor. Adam, bebeği kollarının arasındaki boşluğa yerleştiriyor ve bunu yaparken konuşmasına devam ediyor. Ve bebek sakinleşiyor. Yavaş çekimde, baba ve bebek arasındaki kaçamak bakışları net

olarak görmek mümkündür. Baba önce sağ kolunu sonra da aynı jest ile sol kolunu kaldırıyor. Sonra da eller birleşiyor. Küçükün parmakları babasının parmaklarını sarıyor ve bebeğin huysuzluğu anında kesiliveriyor. Filmin ilerleyişi sırasında bebeklerin uzun süre keşfedilmemiş olan taklit kapasiteleri açığa çıkarılmış oluyor. Bununla birlikte Psikolog Rene Zazzo 1945'te 3 haftalık bebeğinin, dilini çıkardığı zaman onu taklit ettiğine dikkat etmiştir. Ama Zazzo'nun bu keşfi, Piaget, Wallon ve Spitz gibi o yüzyılın ünlü uzmanlarınca olumlu karşılanmamıştır. Çünkü bunlara göre bebeğin sinir sistemi ilk üç aydan önce bu tür egzersizleri yapabilmesini sağlayacak kadar gelişmemiştir.

Ama tüm karşı çıkışlara rağmen Rene Zazzo küçük bebeklere dilini çıkarıp, bu egzersize 10 yıldan fazla bir süre yeni gözlemlerini yayınlamadan önce devam ettirmiştir.

Daha sonra Amerika'da yapılan araştırmalar, 1971 yılında sonuçlanmış ve bunlar bebeklerin taklit kapasitelerinin hayatın ikinci haftasından beri varolduğunu göstermiştir.

Günümüzde, Meltzoff'un yoğun araştırmaları sayesinde bebeklerin taklit kapasitelerinin doğumdan beri varolduğu ispatlanmıştır.

Canlı örneği Baudelocque'ta Nadia ve bebeklerin yetişmesi konusunda uzmanlaşmış Psikolog Evelyne Atlani ile gördük. Genç kadın Nadia'yı kollarının arasına alır ve onunla konuşmaya başlar. Birkaç saniye sonra bebeğin gözleri, kadının gözlerine kenetlenir. Uzun bir "tartışma"dan sonra kadın bebeğe bakarak dilini çıkarır; bebekte reaksiyon yok. Kadın yine aynı hareketi tekrarlar. Sonunda Nadia sıkılgan bir şekilde kadının hareketini taklit ederek dilini çıkarır. "Bu iyi bir başlangıçtır ve tesadüfen meydana gelen bir olay değildir. Bebekler iki ayrı mimiği kopya etme kapasitesine sahiptirler."

Bu açıklamadan sonra, Evelyne Atlani bebekle tekrar konuşmaya başlar sonra kadın bir anda ağzını kocaman açar ve birkaç saniye bebeği teşvik etmeden öyle kalır ama Nadia aynı hareketi yapmaya başlamıştır bile. Henüz 4 günlük bebeğin kapasitelerini gösterebilmekten dolayı mutlu olan Evelyne Atlani gülümseyerek küçük öğrencisini kutlar; bebek de, aynı şekilde bu gülüşü iade eder. Meltzoff'un deney koşulları sırasında bu deneyi başarıyla atlatan en genç çocuk sadece 45 dakikalığı. Bebeğin annesi çok şaşırtmıştı. Bu olay gösteriyor ki, doğum sırasında bile bebek bazı şeyleri idrak edabili-

yor; bu ilk gördüğü durumlara karşı yüzünde karmaşık bir mimik oluşuyor.

"Gülme" davranışına gelince, artık bunun doğumdan bu yana kendiliğinden meydana geldiği biliniyor. Pediatrisin taçıklamasına göre bebek bunu bir sinyal gibi algılıyor ve aynı şekilde taklit ederek yanıt veriyor. Ama duygular ancak bunu takip eden birkaç hafta içinde oluşmaktadır. İlk başta; taklitçi bebek sadece meleklerle gülümsemektedir.

"Yürüme" eylemini bir taklit olarak kabul edemeyiz. Bu sadece bir grup refleksin bir araya gelmesiyle oluşan bir eylemdir. Kucakta dikey bir şekilde tutulan küçük insanın önceleri vücudunun üst kısmı öne hafif eğilidir ama yürüyüşle birlikte normal yerini alır. Ayakların yer ile temasıyla adımların ardarda gelmesi başlamaktadır. Claudine Amiel-Tison, bunun "gerçek bir yürüyüş" olduğunu vurgulamaktadır. "Bununla birlikte bebek önüne çıkan engelleri aşabilme kapasitesine sahiptir. Örneğin sarışın, süper bir bebek olan 3 günlük Linda'nın yoluna elimizin birini koyduğumuzda bebek hareketini biraz abartarak engeli kolayca aştı. Sadece dizlerini biraz daha yukarı kaldırdı. Sanki bunu yıllardır yapıyordu!. Çıkışlar ve inişler de bebek için pek problem teşkil etmiyordu.

Diğer reflekslerin içinde bebeğin "parmakları kapmak" tepkisinden de söz etmek gerekir. Sadece pediatrist'in işaret parmaklarını bebeğin avuç içlerine yerleştirilmesi yeterli olmaktadır. Bebek anında pediatrist'in parmaklarını sıkıştırmaktadır. Bu şekilde bebeği kaldırmak ve birkaç saniye başka hiçbir destek olmadan onu havada tutmak mümkün olmaktadır. Genelde böyle bir durumda anneler "çocuk düşecek" korkusuyla paniğe kapılırlar. Ancak düşmemeleri bebek kaslarının gücünü ispat etmektedir.

Bunlara rağmen bebeğin motor davra-

Bebekler, üçüncü günlerinden itibaren annelerinin kokularını tanırırlar.

nış kapasitesi çok sınırlıdır; mesela bebek her yöne rahatlıkla dönebilen başını herhangi bir destek olmadan sabit tutamamaktadır. Geçenlerde, bebeğin bu başarısızlığından dolayı duyduğu sıkıntı üzerinde durulmuştur.

Boyonne Hastanesinin pediatri şefi Albert Grenier yaptığı çalışmalarda bebeğin motor davranışlarındaki yetersizliğin sebebinin boyun bölümündeki kötürümlükten meydana geldiğini ispatlamıştır. Bu durum Grenier'e göre hayatın ilk iki ayının tipik belirtisi başını sabit tutamayan bebek buna bağlı olarak birçok hareketi yapamamakta ve bu durumdan dolayı çok rahatsızlık duymaktadır.

Albert Greiner bu görüşlerini ispat edebilmek için birkaç dakika için yapay olarak yani el desteği ile bebeğin başını sabitlemiş. Bebeğin bir anda pozisyonunu de-

ğiştirdiğini görmüştür. Doğal olarak kıvrılmış kolları iki yana doğru aşağıya iniyor ve elleri tıpkı kendinden daha olgun olan bebekler gibi açılıveriyor. Böylece bebeği kendi boyuna uygun yapılmış; küçük bir banka oturtabilmek mümkün olabiliyor. Sırtı daha çok doğrulan bebek etrafındaki her şeyi inceliyor ve ona doğru uzanmış olan yüzlere dikkatli dikkatli bakıyor.

Deney bununla bitmiyor. O anda Albert Grenier bebeğin önüne uygun yükseklikte bir sehpa koyuyor. Bebeğin dikkatini sehpanın üzerinde duran oyuncuğa çekiyor. Eğer bebek oyuncuğa dikkate değer bulursa ısrarla elleriyle öne doğru atılıyor ve oyuncuğa ele geçirmenin çerelerini arıyor. Uzman bu durumu şöyle yorumluyor: "Eğer bebeğin bu yetersiz olan motor hareketleri açıklığa kavuşturulursa ye-

Dokunma ve sıcaklık hissi bebekleri rahatlatmakta, ağlamalarını durdurmaktadır.

ni doğmuş bebeğin ardında daha büyük bir çocuk gibi davranabilme yeteneğine sahip bir başka bebek olduğu farkedilecektir."

François Bresson'a göre "Eğer bir bebek bir problemi çözmeyi bilmiyorsa bu büyük bir ihtimalle onun anlamadığını göstermez. Bu daha çok motor kabiliyetlerinin yeterli olmamasının sonucudur. Bir davranışı anlamak ve gerçekleştirmek tamamen farklı iki olgudur.

Bebekler üzerinde uygulanmış en şaşırtıcı çalışmalar şüphesiz dil ile ilgili olanlardır. Bu çalışmalar gelişim eğitimi ve CNRS dil merkezi direktörü Jaques Mehler ve Baudelocque doğum evinden Josiane Bertoncini tarafından yapılmıştır.

Çok uzun süredir dili algılama yeteneği doğuştan mı? Sesler duyulabiliyor mu? Sesle ilgili birimler nasıl tanınıyor? Acaba yeni doğmuş bebek sözlerdeki esas olmayan tonlama gibi detayları kategorize etme yeteneğine sahip mi? ve benzeri sorular sorulmaktadır. Bütün bu sorulara bir cevap bulmak için Jaques Mehler, içinde besin olmayan ve dakikadaki emme sayısını kaydeden makineye bağlı bir biberon kullanmıştır. Düşünceye göre bazı davranışsal tepkiler birbirini izleyen uyarıların oluşmasıyla tıpkı şiddeti ve frekansı değişen cevaplar olarak yorumlanabilir. Eğer bunlar değişikse iki uyarı arasındaki farkı gösterir. Diğer önemli konu ise cevapların yorumlanmasıdır. Bebeğin biberonunu emme hızı onun ilgisini ve farklılaşma kapasitesini göstermektedir. Şimdi bunun nasıl olduğunu göreceğiz. İşte ilginç bir deney:

Paul; 5 günlük kumral ve tombul yanaklı bir bebektir. Transparan bir beşikte rahat bir şekilde yarı oturur pozisyonundadır. İçinde besin maddesi olmayan biberonunun karşısında büyük bir makina bulunmaktadır. Önce bebek biberonu emmeye başlar ama sonra Josiane Bertoncini biberonun yerine bebeğin ağzına portakal tadı olan bir ağızlık koyar. Makinaya bakıldığında ise en az ritm de çalıştığı görülür. Sonra bir anda monoton bir ses bir seri heceyi mırıldanmaya başlar: "Bi, si, li, mi". Kusursuzca kendine gelen Paul, ağzındakini daha da güçlü bir şekilde emer ve cevap olarak ses tekrar başlar.

"Bi, si, li, mi"... Belli bir zamandan sonra doğal olarak Paul, yorgunluk işaretleri vermeye başlar. Emmeler sayı ve yoğunluk bakımından azalır. Sonuç: Bir kaç saniye içinde son kez duyulduktan sonra "Bi, si, li, ma", ses kesilir ve bu küçük değişiklik bir anda bebeği yeniden dinçleştirir. Yeniden biberonuna yapışır ve bu yeni sesi tekrar du-

yabilmek için emmeye başlar. Josiane Bertoncini der ki: görüyorsunuz ki bebek kulsursuzca hece değişikliğini farkettil. Eğer diğerlerinin yerine "bi, si, mi, li, di" hecelerini kullansaydık bebek "i" harfinin değişmez bir paręa olduğunu sanarak tepki göstermeyecekti. Bu durum göstermektedir ki bebekler, heceleri kategorilere ayırabiliyorlar ve bunları sesli harflere göre sıralayabiliyorlar.

10 yıldan beri biliniyor ki; bebekler annelerinin seslerini başka kadın seslerine karışmış olsa bile çok rahat ayırdedebiliyorlar. 1976 yılında Jaques Mehler, emme sayısını yüzde olarak hesaplayarak bebeğin hangi kriterlere göre annesinin kimliğini ayırdedebildiğini tespit etmeye çalışmış ve tonlamanın en önemli rolü oynadığını gösterilmiştir. İspatı: Eğer anne, içinde bir seri tutarsız kelime olan bir paragrafı teybe okursa veya ses kaydı tersten dinletirse bebek annesinin sesini ayırdedemez. Bütün bu çalışmaların amacı Piaget'in düşündüğü gibi dilin tamamen sonradan kazanılmadığını doğuştan bir takım yatkınlıklar olduğunu ispat edebilmektir.

Jacques Mehler'e göre; "Sadece hecelerle yapılan bir anlatım tıpkı algısal bir anlatıma benzetilebilir ve çok küçük çocuklar dilin ardarda dönüp gelen bir takım kurallardan ibaret olduğunu anlayıp dilin geneli hakkında değer biçebilirler. Bu da onlara dil hakkında yeterince bilgi verir.

Mesela Paul gözlerimizin önünde iki ayrı hece olan "tap" ve "pot" hecelerini ayırdedebildi. Ama bir takım sessiz harf topluluğundan oluşan pst ve tsp hecelerini ayırdedemedi çünkü bu heceler hiçbir zaman konuşma dilinde kullanılmıyorlardı.

Dünyanın her yerinde araştırmacılar "küçük insan" ile ilgileniyorlar. Bu konu hakkında çalışan ekip sayısı son 5 yıl içinde 3 katına çıktı. "Bu da bebekleri daha iyi tanımaya ve bunun sonucunda anne-babayı daha iyi bilgilendirmeye yaramaktadır." der Claudine Amiel-Tison.

Geçenlerde Miami'de, ilk defa anne olan genç kadınların üzerinde bir çalışma yapıldı. Bu ka-

dınlar kötü bir sosyal çevreden gelmişlerdi. Bu çalışma bize "aile ziyaretlerinin önemini" çok net bir şekilde gösterdi.

Bir grupta, deney detaylı olarak bilgi verilmiş anne ve babaların gözü önünde yapıldı. Diğer grupta ise anne ve babalar bulunmadılar. Daha sonra tekrar bütün çocuklar bir yaşında görüldüler. Birinci gruptaki çocuklar ikincilere oranla daha uyanıklardı ve anneleriyle daha çok iletişim kuruyorlardı. Claudine Amiel Tison konuyu şöyle sonuçlandırıyor.

"Dikkat; bu tavsiye edilen bir öğrenme değildir; ancak bütün sinirsel ve duyuşsal iletişim çeşitlerinin işlemlerini sağlayan, çok ahenkli bir iç iletişimdir. Bu alışverişlerin doğal akışı bozulmamalıdır".

Bebekler annelerinin seslerini başka kadın seslerine karışmış olsa bile çok rahat ayırdedebiliyorlar.

Niçin Ödevler Önemlidir?

Prof. Dr. Adil TÜRKOĞLU
Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanı

Ödev, evde ve okulda ders saatleri dışında yapılan bir etkinliktir.

Öğretmenler, öğrenciler, veliler ev ödevlerinden şikâyet ediyorlar. Ödev veren öğretmen de, vermeyen de sorun oluyor.

Nedense yıllardır ya not verme, ya da ödevlerin kaldırılması, azaltılması sorunları diğer sorunların önüne geçmektedir. Ülkemizde ödevlerin yararı, ya da yararsızlığı ile ilgili bir araştırmaya rastlanmamıştır. Niçin ödev verilmelidir ya da verilmemelidir? Bilişsel olarak tartışılmamaktadır. Sorun veli ve öğrencileri geçici olarak memnun etmektedir, eğitim sorunlarına çözüm bulmak mıdır?

Ödev, evde ve okulda ders saatleri dışında yapılan bir etkinliktir. Ev ödevinin yerinde, zamanında ve eğitsel ölçüler içerisinde verilmesini savunan eğitimciler hiç verilmemesini savunanlara göre çoğunluktadır.

Ödevin öğrenci ve veli için yararsız, usanç veren bir çalışma olarak görülmesi, öğretim ilkeleri ile bağdaşmayan ve doğal amaçları dışındaki verilmiş biçiminden kaynaklanmaktadır.

Eğitimin günümüzdeki amacı, okulların yalnız bilgi aktarıcı olmayıp aynı zamanda bilgi üreten yerler olduğudur. Öğrenci, okulu bitirdiğinde sorunlarını çözemezse, kendi kendine bir işi yapamazsa öğrendiği bilgiler hiç bir işe yaramayacaktır. Bu durumu iki örnekle açıklarsak; G.A.P'a yapılan bir gezide Devlet Su İşleri Bölge Müdürü, mühendislerimizin çok bilgili, başarılı olduğunu ama ayrıntılarıyla bir raporu yazamadıklarını söylemiştir. Çukurova Üniversitesi

Eğitim Fakültesine gelen öğrencilerimizin bir dilekçeyi yazamadıkları, bir kuruma nasıl başvuru yapılacağını bilemedikleri, çeşitli kaynaklara başvurarak bir çalışma yapamadıkları üzüntüyle görülmüştür.

Öğrencilerimizi araştırmacı, yaratıcı yetiştirmek, tüm ilgililer ve eğitimcilerin üzerinde birleştikleri bir amaçtır. Bu amaçta yalnızca sınıflarda bilgi aktararak ulaşılamayacağına göre sorun ödev vermemek değil; az ama

araştırmacılığa, yaratıcılığa yöneltici ödevler verilmesidir.

Her dönemde, dönem ve bayram tatillerinde sürekli ödev verilmesi öğrenciyi bıkkın ve bezgin hale getirmektedir. Öğrenciler ödevleri birbirlerinden kopya etmektedirler. Öğrenciyi okuldan uzaklaştırmadan, gereksiz, zamanını almayan az ödevler verilmelidir. Ödev verilmesi, eğitim sistemimizde yılların alışkanlığıdır. Bir anda kaldırmak öğretmenin otoritesini kaybetmesine yol açar.

Ödev ya da herhangi bir proje hazırlayan öğrenci, bir sorunu kendi çabasıyla çözmekte ve sonucunu görebilmektedir. Denetlenmesi tam yapılması koşuluyla ödevlerle ölçülen başarının, sınav heyecanının az olduğu, gerçek başarı olduğu kimi eğitimcilerce savunulmaktadır.

Ödevler verilirken ve öğrencilerce yapılırken nelere dikkat edilmelidir?

Ödevler mutlaka öğrenciler tarafından yapılmalıdır. Birbirlerinden kopya edilmesi zaman kaybıdır. Öğrenciyi tembelliğe hazırlamaktır. Öğretmen denetirse kopya azalır. Öğrencinin yapabileceği ödev verilirse kendi yapma olasılığı artar. Ortaokul III. sınıfta bir çıkırcık yapılması istenen ödevi; baba, marangoz ve birkaç yardımcı birlikte hazırlarsa öğrenciye sadece taşıma görevi kalır.

Öğrenci ödevi yaparken yol gösterici olunabilir. Takıldığı yerlerde aile yardım edebilir. Ekip ödevleri verilirse öğrenciler birbirlerinin eksikliklerini görerek yardımcı olabilirler. Böylece bir ödevle öğretmen de öğrencinin ödevini gerek bilgisi açısından, gerekse dilbilgisi açısından denetleyerek yol gösterici rolünü yerine getirecektir.

Ödevler sınırlı olmalıdır. Açık ve kesin olarak öğrenci ne yapacağını bilebilmelidir. Öğrencilere düzeylerinin üstünde/yaş ve sınıf düzeylerine uygun olmayan ödevler verilmemelidir. Ortaokul I. sınıf öğrencisine lise düzeyinde ödev verilmesi ruhsal sakıncalar yaratır.

Tüm öğrencilere aynı ödev verilebileceği gibi, ilgilerine göre ayrı ödevler de verilebilir. İlgilendiren ödevler öğrencilerce zevkle yapıldığı gibi birbirini izleyen çalışmalara yol açabilir.

Ödevler mutlaka öğretmen tarafından de-

netlenmeli ve eksiklikleri belirlenmelidir. Öğrencinin ödevinin nasıl denetlendiğini bilmesinde sayısız yarar vardır. Ödevler denetlenmezse, ödevlerin hiç yararı olmadığı gibi kopyacılık, zaman kaybı, baştan savmacılık gibi davranışların kazanılmasına neden olur. Bazı öğrencilerin ödevlerini okunmadığını bilmelerinden dola-

yı fıkra yazdıkları gözlenmiştir. 12 sınıfta Tarih dersine giren öğretmenin her dönem 600 öğrencinin ödev kağıtlarını incelemesi olanaksızdır. Az ama değerlendirmede etkin rol oynayan ödevler öğretmence incelenirse hem öğretmen, hem öğrenci yapılan çalışmadan zevk alacaktır.

Öğretim sistemlerinin birleştikleri ortak noktalardan birisi de proje şeklindeki bireysel özelliklere uygun ödevlerin, öğrencilerin kendi kendilerini gerçekleştirmede yararlı bir öğrenim tekniği olduğudur.

Veliler öğrencilere ödevlerini yaparken "yapamıyorsun, beceriksiz, kafasız" gibi onur kırıcı sözler söylememelidir. Öğrencinin yapacağı ödevler en iyisi değildir. Yaparak en iyisini öğrenecektir. Her çalışma bir önceki çalışmadan daha iyi olursa öğrenci, yeni davranışlar kazanmış olur.

SONUÇ

Eğitimimizdeki sorunlar "ödev verilmesi" değildir. Sorun "Şartsız Kurul" kararı alınması da değildir. Eğitim programlarının amaçları, içerikleri, öğretim süreçleri üzerinde hiç durulmamakta; nedense son halka olan "değerlendirme" üzerinde sürekli birbiriyle çelişen kararlar alınmaktadır. Okulu bitirmek, öğrenciyi, veliyi kısa sürede rahatlatır, ama iş alanlarında kendi kendine birşey yapamayan, öğrenmesini öğrenmemiş bireylerin çoğalmasına neden olur. Eğitim programları tüm unsurlarıyla ele alınmalı, Milli Eğitim Bakanlığı ve İllerde Program Geliştirme çalışmaları yapılarak yüzeysel, geçici çözümler yerine derinlemesine ve kalıcı çalışmalar yapılmalıdır. Ödevler, eğitim programlarındaki unsurlardan, öğretim süreçlerinin bir parçasıdır.

Ödev ya da herhangi bir proje hazırlayan öğrenci, bir sorunu kendi çabasıyla çözmekte ve sonucunu görebilmektedir.

İSTE GERÇEK BAŞARI!..

ANADOLU LİSELERİ	TÜRKİYE 1, 4, 5 ve 9'uncusu
ÖZEL OKULLAR	TÜRKİYE 1, 3, ve 8'incisi
ÖZ-DE-BİR	TÜRKİYE 1, 3 ve 7'incisi
MİLLİYET	TÜRKİYE 1'incisi

- 1993 yılında yapılan sınavlarda, dershanemizin rekor tablosu yukarıda sunulmuştur.
- 1994 yılı sınavlarında da öğrencilerimizin elde edecekleri daha üstün başarılar sizlere duyurulacaktır.

*Sevinçli yarınlara
doğru...*

 SEVİNÇ
DERSHANESİ

ANADOLU LİSELERİ ve KOLEJLERE HAZIRLIK

Cumhuriyetçi Sok. No:7 BAKIRKÖY 34 750 - İSTANBUL
TEL: 0(212) 561 34 36 - 561 34 37 FAX: 543 29 92

Cinsel Eğitimde Gençlerin Beklentileri ile Aynı Konuda Ana-Baba ve Öğretmen Tutumları

Dr. Hasan YILMAZ
C.B.Ü. Öğretim Görevlisi

İnsanın sağlıklı gelişmesi; fiziksel, sosyal, zihinsel, duygusal ve cinsel yönden uyumlu ve dengeli olgunlaşmasına bağlıdır.

GİRİŞ

Gelişimin bedensel, sosyal, zihinsel, duygusal, törel ve cinsel pekçok boyutu vardır. Mükemmel bir sistem özelliği gösteren insanda bu boyutlar içiçedir. Birbirini hem etkiler hem de etkilenir. İnsanın sağlıklı gelişmesi, bu boyutlarının birbiri ile uyumlu ve dengeli olarak olgunlaşmaya doğru yol alması demektir. Eğitimin görevi de bu gidişi kolaylaştırmaktır.

İnsanın sadece zihinsel yapısına yönelen, bu arada, onun bedensel, sosyal, duygusal, törel ve cinsel yönlerini ihmal eden bir eğitim eksik kabul edilmelidir. Bu açıdan insanın en fazla ihmal edilen yönünün ise cinsel gelişimi ve eğitimi olduğu söylenebilir.

PROBLEM

İnsanın eğitimine etki eden pekçok değişken vardır. Bunlardan en önemli olanlarından birisi; eğitilenin, kendisine uygulanan eğitim etkinliğinden neler beklediğidir. Birçok konuda öğrencilerin kendilerine verilmek istenenleri, beklentileriyle bağdaştır-

amadıkları için kabul etmedikleri ve almadıkları görülür. Buldukları olgunluk düzeyinin altına kalan konularda bile başarısız olmalarının önemli bir sebebi budur. O halde bir eğitim faaliyetinde, eğitilenin beklentilerini bilmek ve eğitim etkinliklerini bu beklentilere göre biçimlendirmek büyük önem taşır.

Cinsel eğitim için de aynı durum söz konusudur. Çocuğun veya gencin bu konuda neler beklediğini, neler düşündüğünü ve neler bildiğini bilmeden ona verilecek cinsel eğitim fazla bir değer taşımaz. Gerçekleştirilen çalışmanın bir yönü, cinsel eğitimden 14-18 yaş grubu gençlerin neler beklediğini tespit etmek ile ilgilidir.

İnsan eğitimine etki eden diğer bir önemli faktör; bu eğitimi gerçekleştirecek olanların, eğitimin konusuna ilişkin tutumlarıdır. Özellikle planlı eğitimde, içerik ne kadar mükemmel yapılandırılırsa yapılandırılınsın ve ne kadar mükemmel eğitim ortamı düzenlenirse düzenlensin; eğer bu eğitimi uygulayacak olanlar, verecekleri eğiti-

me ilişkin olumlu bir tutum içinde değillerse, bu eğitimden fazla birşey beklememek gerekir.

Matematik, coğrafya, tarih gibi dersler için dahi sözkonusu olan bu durum cinsel eğitim için de önemlidir. Cinsel eğitimi verecek olanlar, örneğin bu konuyu gereksiz görüyorlarsa, ya da bu konuda kendilerini yeterli görmüyorlarsa, kısaca, olumlu bir tutum içinde değillerse verecekleri eğitimin etkililiği ortadan kalkar veya hiç gerçekleşmez.

İnsanın eğitiminden toplumun bütün kurumları sorumludur. Ancak bu sorumluluğun çok büyük bir bölümünü üstlenen iki kurum aile ve okuldur. Bu iki kurumda eğitimden sorumlu bireylerin başında ana-babalar ve öğretmenler gelir. Cinsel eğitimden de sorumlu olan bu ikisidir. Bunların cinsel eğitime ilişkin görüş ve tutumlarının bilinmesi, yukarıda açıklandığı gibi, gençlere verilecek eğitimin niteliğini ve etkinliğini büyük ölçüde tayin edecektir. Bu itibarla araştırmanın bir diğer yönü, ana-baba ve öğretmenlerin cinsel eğitim konusunda nasıl bir tutum içinde bulduklarını tespit etmeye yöneliktir.

YÖNTEM

Araştırmada tarama yöntemi kullanılmıştır. Manisa ili Demirci ilçe merkezi ortaöğretim kurumu öğrencilerinden seçilen 596 öğrenci, 70 öğretmen ve 328 öğrenci velisi araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Veriler üç ayrı Likert türü ölçek kullanılarak toplanmıştır. Ön denemesi yapılarak geçerlik ve güvenilirlik sınamasından geçirilen ve derecelendirme ölçeği şeklinde hazırlanan bilgi toplama araçlarının ilki 40 madde içermektedir ve öğrenci grubuna yönelik olarak düzenlenmiştir. İkinci envanterde ana-babalara yönelik olarak düzenlenen 24 madde yer almaktadır. Öğretmen grubuna uygulanan araç ise 19 maddeden oluşmaktadır.

Verilerin çözümlenmesinde; alınan cevapların frekans dağılımları incelenmiştir. Ayrıca ki kare yöntemi ile cevapların değişkenlere dağılımları test edilmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Araştırmada elde edilen bulgular aşağıda özetlenmiştir.

Ergenlerin Cinsel Eğitim Konusunda Aile ve Okuldan Beklentileri

● **Ergenler cinsel eğitim almaya isteklidirler; cinsel eğitim ihtiyaçlarının farkındadırlar ve bu eğitimde ana-babalarını, öğretmenlerini ve akranlarını aynı ölçüde kaynak olarak görmektedirler.**

Ergenler cinsel konularda karşılaştıkları güçlükleri yenmede yardımcı olacak bir yetişkinin bulunması gerektiğine inanmaktadırlar. Böyle bir ihtiyacı olmayanların oranı % 7.4'tür. Kız ergenler, erkek ergenlere oranla yardımcı olacak yetişkine daha fazla ihtiyaç duymaktadırlar. Ergenler, cinsel konularda ailenin desteğinin bulunması gerektiğine inanmaktadırlar (% 72.6). Buna karşılık bu yardımın ana-baba dışında dayı, hala, teyze gibi akrabalar tarafından karşılanmasına taraftar görünmemektedirler. Gençler, cinsel bilgilerin akranlardan ve arkadaşlardan elde edilmesi gerektiğine ağırlık vermektedirler. Bu durumun sebebini ise; "ana-babaların cinsel konuları ayıp, utanılacak ve korkulacak bir konu olarak görmeleri" şeklinde açıklamışlardır. Ortaöğretim öğrencileri cinsel eğitimlerinden öğretmenlerini de sorumlu görmektedirler. Öğretmenlerinin böyle bir görevinin bulunmadığına inanların oranı sadece % 8.9'dur.

● **Ergenler, cinsel gelişimlerini daha yakından tanımak ve izlemek konusunda ana-babalarını yeterli çaba içinde görmemektedirler.**

Bu konuda ana-babalarında yeterli çabayı

Ergenler cinsel eğitim ihtiyaçlarının farkındadırlar ve bu eğitimde ana-babalarını, öğretmenlerini ve akranlarını aynı ölçüde kaynak olarak görmektedirler.

görenlerin oranı % 37.8'dir. Gençlere göre ana-babalar; cinsel konuları "ayıp, utanılacak ve korkulacak" bir konu olarak görmektedirler (% 88.9). Kız ergenlerin tamamı bu görüşe katılmaktadır. Gençler, cinsel sorunlarının birçoğunun ailenin ilgisizliğinden kaynaklandığına inanmaktadır (% 70.4). Gençler, ana-babaların, temel sorumluluklarını "yedirme, giydirme ve barındırma" olarak algıladıklarına inanmaktadırlar.

● **Ergenler, ana-babalarının cinsel eğitim konusunda kendilerine verebilecekleri bilgilerinin bulunduğuna, ancak, bu eğitimi verebilmeleri için onların da eğitilmeleri gerektiğine inanmaktadırlar.**

Ergenler, ana-babalarının cinsel eğitim konusunda kendilerine verebilecek bilgilerinin bulunduğuna inanmaktadırlar. Gençlerden sadece % 25.2'si ana-babalarını cinsel eğitim konusunda yetersiz görmektedirler. Buna karşılık, ana-babaların bu sorumluluğunu yerine getirebilmeleri için eğitilmeleri gerektiğine inananların oranı yüksektir (% 68.2).

● **Ergenler, cinsel konulara ilişkin ana-babalarında şu davranışları gözlemlemektedirler:**

— Cinsel konular açıldığında susturulmak ve azarlanmak (% 60).

— Çocuk muamelesi yaparak yaşının küçük olduğunu söylemek (% 56.3).

— Cinsel konuların öğrenilmesinde gence güvenmemek (% 54.8).

— Erkek çocukları kız, kız çocukları erkek gibi yetiştirmeye çalışmak (% 20.7).

● **Ergenler, cinsel konulara ilişkin olarak ana-babalarından şu davranışları beklemektedirler:**

— Cinsel konularda kendilerine güvenmek (% 89.6).

— Çocuklarının cinsel gelişimleri ile ilgilenmek (% 81.5).

— Cinsel konularda ölçülü bir hareket serbestliği sağlamak (% 71.1).

— Cinsel konuların kendileri ile konuşulması (48.9).

— Ergenlik çağında bir süre evden uzak yaşamaya izin vermek (% 43.0).

● **Ergenler, cinsel konulara ilişkin olarak öğretmenlerinde ise şu davranışları gözlemlemektedirler:**

Ergenlerin büyük çoğunluğu (% 78.5), cinsel eğitimleri konusunda öğretmenlerini de sorumlu gördüklerini, buna karşılık, öğretmenlerin bu konuda bilgi vermekten kaçındıklarını ifade etmişlerdir. Cinsel sorunlarını öğretmenleri ile konuşabilen ergenlerin oranı % 23.0 olarak belirtilmiştir.

Gençler cinsel sorunlarını öğretmenlerine götüremediklerini belirtmişler, bunun nedeni olarak da öğretmenlerin yeterince anlayışlı davranmamalarını göstermişlerdir. Öğrencilerin üçte ikisi, kız erkek arkadaşlığının öğretmenleri tarafından titizlikle izlendiğine inanmaktadırlar.

● **Ergenler, cinsel konulara ilişkin öğretmenlerinden ve okuldan şu davranışları beklemektedirler:**

— Gençler öğretmenlerinin ders konuları içinde cinsel sorunları konu yapmalarını beklememekte (% 54.1); ancak ders dışında bu sorunları ile ilgilenmelerini beklemektedirler (% 68.6). Bu konuda kız öğrenciler, erkek arkadaşlarından daha istekli görünmüşlerdir.

— Öğrencilerin yaklaşık yarısı (% 49.6), öğretmenlerinin ailelerini ziyaret ederek cinsel eğitimle ilgili görüşmeler yapmasının faydasına inanmaktadır.

Gençler, cinsel gelişimlerini tanımak ve gizlemek konusunda, anne-babaların çabasını yetersiz bulmaktadırlar.

Çocuğa veya gence verilecek cinsel eğitimde ailenin bütün fertlerinin aynı anlayışa sahip olması gerekir.

— Ergenler, cinsel gelişme ve kişilik sorunları ile ilgili bir konuların ortaöğretim kurumlarında ayrı bir ders olarak okutulmasını istemektedirler (% 65.7).

— Gençler, cinsel eğitimin ve bu konudaki sorunların rehberlik saatlerinde ele alınabileceğine inanmaktalar (% 63.7). Böyle bir çalışmada kız ve erkeklerin ayrı sınıflarda yer alması gerektiği düşüncesinde olan ergenlerin oranı % 66'dır.

— Uzmanlar tarafından hazırlanan cinsel bilgiler ile ilgili yayınların okul kütüphanelerinde bulunması düşüncesi de % 72.6 oranında kabul görmüştür.

Ana-Babaların Ergenlerin Cinsel Eğitim Konusundaki Görüş ve Tutumları

● **Ana-Babalar cinsel eğitimin gerekliliğine inanmakta, ancak, bu eğitimi vermekten kaçınmaktadırlar.**

Ana-babaların % 79.3'ü gençlerin cinsel eğitime ihtiyaçlarının olduğunu kabul etmektedirler. Ancak yine aynı ana-babaların % 53'ü oğlunun ya da kızının böyle bir eğitimi alması için gerekli yaşa ulaşmadıklarını düşünmektedirler. Ana-babaların % 54.9'u oğlu ya da kızı ile cinsel konuları konuşmaktan rahatsız olmaktadır.

Ana-Babalar cinsel eğitiminden kendilerini sorumlu görmekte, ancak bu eğitimi nasıl vereceklerini bilmemektedirler.

Gençlerin cinsel eğitiminden ailenin sorumlu olduğuna inananların oranı % 84.8 iken, bu konuda okulun sorumluluğunun bulunduğu inananlar pek azdır (% 18.9). Ana-babalar bu konuda çocuklarının akranlarına da güvenmemektedirler. Ana-babalar cinsel eğitimin kız çocuklara anne, erkek çocuklara ise baba tarafından verilmesi gerektiğine inanmaktadırlar (% 64.0).

Ana-babalar gençlerin kendilerinden sakladıkları cinsel sorunların bulunduğu inanmaktadırlar (% 81.1). Eleştiri ve nasihatın cinsel eğitimde en etkili metot olduğu görüşü ise ebeveyleerin yarısı tarafından önerilmektedir. Ana-babalar tarafından paylaşılan bir diğer görüş ise; "çocuğa veya gence verilecek cinsel eğitimde ailenin bütün fertlerinin aynı anlayışa sahip olması gerektiği" düşüncesidir.

Öğretmenlerin Ergenlerin Cinsel Eğitim Konusundaki Görüş ve Tutumları

● **Öğretmenler cinsel eğitimin gerekliliğine inanmakta ve bu konuda okulun sorumluluğunun bulunduğunu kabul etmektedirler.**

Öğretmenlerin büyük çoğunluğu (% 94.3) gençlerin cinsel eğitiminin zorunluluk olduğuna ve öğrencilerin çoğunun cinsel problemi olduğuna inanmaktadır (%81.4). Bunun yanında öğretmenlerin üçte ikisi, okuldaki disiplin olaylarının büyük bir kısmını cinsel eğitimin olmayışına bağlamaktadır. Derslerde ve ders dışı zamanlarda öğrencilere cinsel konularda soru sorma fırsatının verilmesi gerektiğine inanan öğretmenlerin oranı da % 72.9'dur.

Cinsel eğitimden sadece okulun veya sadece ailenin değil, okul ve ailenin birlikte sorumluluğu bulunduğu inanan öğretmenler % 67.1 oranındadır. Cinsel eğitimin bir uzmanlık alanı olduğu dolayısıyla

bütün öğretmenlerden görev beklene-meyeceği belirtilmiştir. (% 61.4). Buna paralel olarak öğretmenlerin büyük çoğunluğu (% 80.0), cinsel eğitimde ne öğreteceklerini ve nasıl öğreteceklerini bilmediklerini ifade etmişlerdir.

ÖNERİLER

Yukarıda özetlenen bulgulara dayalı olarak soruna ilişkin şu öneriler geliştirilmiştir.

— Ülkemizde kitlelerin cinselliği tanımlamaları son derece kısırdır. Cinselliğin kişilik ve kimlik boyutu özellikle gözden kaçırılmakta, üreme fonksiyonları ile ilgili dar anlamı benimsenmektedir. Bu anlayışın değişmesi cinsel eğitimin anlamını da olması gereken zemine oturtacaktır. Bu konuda cinselliği bir "pazar" olarak görmeyen basın ve yayın organlarına önemli sorumluluklar düşmektedir. Koordineli olarak gerçekleştirilecek bir çalışma, sorunun çözümünde büyük önem taşımaktadır.

— Araştırma, ana-babaların cinsel eğitimdeki sorumluluklarını yerine getirebilmeleri için eğitilmeleri gerektiğini ortaya çıkarmıştır. Aslında böyle bir eğitim hızla değişen toplumsal yapımızın gereği olarak sadece cinsel eğitim için değil, çocuk yetiştirmenin bütün boyutları için önemli bir gerekliliktir. Bu konuda ülkemizde son yıllarda sınırlı olarak gözlenen "ana-baba okulları"ndan yararlanılabilir. Bu amaçla Halk Eğitim

Merkezlerinin programlarına "ana-baba eğitimi programı" ilave edilebilir.

— Son yıllarda artan dilek ve temennilere karşılık halen istenilen düzeyde ve nitelikte örgütlenememiş "okul rehberlik büroları"nın yaygınlaştırılması konusunda yapılacak her çalışma, gençlerin cinsel eğitimleri konusunda da önemli ilerlemeler sağlayacaktır. Okullu gençlerin yanında okul dışında yer alan gençlere de aynı hizmeti götürmek önemlidir. Bu açıdan İl ve İlçe Spor ve Gençlik Müdürlükleri bünyesinde "Gençlik Danışma ve Bilgilendirme Büroları"nın kurulması, okullaşamamış yaş gruplarına ulaşmada fayda sağlayacaktır.

— Ortaöğretim kurumlarımızda "cinsel eğitim" dersine yer vermek geç kalınmış bir çözüm yoludur. "Cinsel" kelimesinin veliler arasında tedirginlik yaratacağı düşünülerek dersin ismi "Gençlik Sorunları" "Kişilik ve Gelişimi" ve benzeri olabilir. Bunun yanında bu derse ait konuların bir bölümünü kız ve erkek öğrencilerin ayrı ayrı salonlarda almaları sağlanabilir. Bununla birlikte uzmanlara hazırlanan cinsel konu ve sorunlara ilişkin yayınların okul kütüphanelerine ulaştırılması da sorunun çözümüne katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Ausubel, D. **Educational Psychology** (1968). A Cognitive View, Holt, Rinehart and Winston, Inc. New York 1968.

Arsan, C., "Toplumsal Yenileşme ve Sosyo-Seksüel Uyum". **Türkiye Tıp Akademisi Dergisi**, Sayı 3-4, 1973

Başaran, F., **Psiko-Sosyal Gelişim**. Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara, 1974

Berge, A., **Çocuğun Cinsel Eğitimi**. Remzi Kıtapevi, Kültür Serisi, İstanbul 1962

Cole, L., and Morgan, J.B., **Çocukluk ve Gençlik Psikolojisi**. (Çev: Vassah, B.) Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1985

Debesse, M., "Les courants de la psychologie de l'adolescent" **Traite de Psychologie de L'Enfant**, P.U.F., Paris: 1970, (Çev: Bekir Onur, A.Ü. EBF., Cilt 16, Sayı 1, Sayfa 27-36, Ankara 1983)

Ekşi, A., **Gençlerimiz ve Sorunları**. İstanbul Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 2790, İstanbul 1982

Rocheblave, A., **Ergenlik Psikolojisi** (Çev: Bekir Onur), Maya Matbaacılık Yayınları Eğitim Dizisi: 2, Ankara 1980

Yavuzer, H., "Ergenlik Döneminin Özellikleri ve Sorunları" **Aile ve Çocuk Dergisi**, 1982-1983 Seminer Konferansları, Ak Yayınları, Sayılı Matbaası, İstanbul 1984.

ÜLKER

Her çeşidinde ayrı bir lezzet

ÜLKER ÇİKOLATA'ları ve tüm BİSKÜVİ çeşitleri belgelidir

Atasea Cad. No: 20 TOPKAPI İSTANBUL Tel: (1) 567 68 00 (20 Hat) Telex: 22985 ugst tr. Fax: (1) 577

Çocukta Yaratıcılık

Araş. Gör. Necla TUZCUOĞLU
M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi
Araştırma Görevlisi

Yaratıcılık, varolandan yeni ve farklı bir şeyler ortaya çıkarma şeklinde tanımlanmaktadır.

En yalın anlamıyla "**varolandan yeni ve farklı bir şeyler ortaya çıkarma**" diye tanımlanan yaratıcılık, eğitim sistemimiz içinde geleceğin genç nesillerini yetiştirmede önem taşımaktadır.

Değişen ve gelişen çağa ayak uydurabilecek, varolan durumlardan yeni bilgiler üretebilecek kişilere ihtiyaç vardır.

Yaratıcı bir kişiliğin temelinde merak, sabır, serüvencilik, hayal kurma, deney ve araştırmalardan kaçmayan, buluş yapma yetisine sahip olma, sentezci yargılara varabilme gibi özellikler bulunmaktadır.

Yaratıcılık ile zeka arasında bir ilişkinin bulunup bulunmadığını tespit etmek amacıyla yapılan araştırmalar, kesin bir sonuca ulaşmamıştır. Zira sınavlarda başarılı, zeka testlerinde üst puanlara ulaşan öğrenciler her zaman özgün düşünceler ortaya koyamamışlardır. Yaratıcılık ile zeka arasında ke-

sin bir ilişki olmamakla birlikte belli bir zeka aşamasının zorunluluğu da bulunan bir gerçektir.

Yaratıcı çocukların yetişmesinde ailenin sosyo-ekonomik durumu kadar çocuğa sergiledikleri tutumun etkisi de önemlidir.

Demokratik ana-baba tutumunu sergileyen, dengeli ailelerin çocukları diğer ailelerin çocuklarına göre yaratıcı olmaya daha yatkındırlar. Demokratik ailelerde çocuklar özgür düşünme ve düşüncelerini özgürce dile getirme hakkına sahip bulunmaktadır. Dolayısıyla yeni şeyler ürettiğinde teşvik görmekte, destek olunmaktadır. Yaptığı faaliyetlerde çocuğa destek ve güven verilmektedir. Çocuğun aldığı teşvik ve güven yaratıcılığı geliştirmektedir.

Otoriter ailelerde ise, çocuğun fikir ve düşüncelerinin pek o kadar da öne-

Otoriter ve aşırı koruyucu aile yapılarında, çocukların yaratıcı olma şansları daha azdır.

mi yoktur. Karar evdeki büyükler tarafından alındığı için çocuğun fazla düşünmeye ve yeni şeyler üretmeye ihtiyacı yoktur, zaten dikkate alınmaz.

Bir çocuğun yaratma işlemine geçebilmesi için, önce mevcut durumu bilmesi, düşünmesi, eleştirmesi ve kendinden bir şeyler katması gereklidir.

Aşırı koruyucu aile çocuklarının da yaratıcı olma şansları daha azdır. Her isteği ailesi tarafından karşılanan, her şeyin önceden hazırlanmış olduğu bir ortamda yetişen çocukların yeni şeyler yaratmaya ihtiyacı da yoktur.

Okulda Yaratıcılığı Engelleyen Etmenler

Yaratıcılığı engelleyen durumların başında olumsuz okul koşulları önem taşımaktadır. Her ne kadar aile ortamında yaratıcılığı teşvik etmek için ortam hazırlanmışsa da okul tarafından bu engellenebilmektedir. Bu nedenle okul ve ailenin birbirini tamamlar nitelikte olması her zaman tercih edilen bir durumdur.

Olumsuz okul koşulları bir çok durumda yaratıcılığı engelleyebilmektedir. Bu koşulları şöyle sıralayabiliriz: Çocukların aynı düzey eğitim almaları için aynı sınıfa alınması, herkesin aynı eğitim kalıbına uymasının beklenmesi ve bu kalıbın dışında olanların engellenmesi, kalabalık sınıflara öğrencilerin doldurulması, ezbere önem verilmesi, aşırı yüklü sınıf çalışmaları, katı disiplin anlayışı, test sınavları vb.

Bunlara ilaveten yaratıcı çocukların kontrol edilmelerinin zorluğuna, sınıftaki çalışmalara daha zor katıldıklarına inanan öğretmenler yaratıcılığın gelişmesini engellemektedir. Ayrıca öğretmen sınıfta aşırı katı veya çok fazla otoriterse, yaratıcı düşünce sonucunda çıkan ürünlere tahammül edemeyebilir. Çoğu kez bu tür öğretmenler sordukları sorularda değişik ve esnek cevaplar yerine tek doğru cevabı teşvik etme eğilimindedirler. Aynı zamanda bu durum öğretmenin işini de kolaylaştırmaktadır. Bu nedenle öğretmenin de yaratıcı ve özgün düşünce içinde olması öğrenciyi teşvik etmek açısından gereklidir.

Öğretmenin, öğrenciyeye; nasıl? Bunun hakkında başka ne biliniyor? Başka ne söylenebilir? Daha başka? vb. gibi sorular yöneltmesi öğrencileri yeni bilgiler üretmeye, yaratmaya teşvik edecektir.

Yaratıcı Öğrenme ve Yaratıcı Eğitim

Yaratıcılığa önem veren bir eğitim; söze dayanan ve sadece bilişsel kapasiteye önem veren bir eğitim anlayışının tamamen tersidir.

Yaratıcı öğrenme öğrencinin duygularını, düşüncelerini, davranışlarını etkiler. Sınıfta öğrenci etkin bir şekilde

öğrenme faaliyetine katılır. Kitaptaki bilgilerin aynen verilmesi yerine zaman zaman her hangi bir iş üzerinde çalışma ve tartışma yöntemine önem verilmelidir.

Yaratma işi zaman alıcıdır, zira bir şeyler yaratmak hemen mümkün değildir. Bir çocuğun yaratma işlemine geçebilmesi için, önce mevcut durumu bilmesi, düşünmesi, eleştirmesi ve kendinden bir şeyler katması gereklidir. Öğretimde yaratıcılık araç-gerece ve aşamalı düşünmeye dayanır.

Yaratma işi sabır ve özgün düşünmeyi gerektirir. Bu nedenle çocuklar gerek ailede, gerekse okulda baskı altına alınmamalıdır. Yeni buluşları değişik ve şaşırtıcı olabilir, ancak cesaretleri kırılmamalıdır.

Çevrelerindeki herşeyin önceden hazırlanmaması, etrafta bulunanların her zaman temiz ve pahalı olmaması, çocukların aklına yeni şeylerin gelmesi olasılığını yükseltecektir.

Çocuğa çeşitli olanaklarla dolu tutarlı bir çevre hazırlanmalıdır. Çevresini değişik düzeylerde kullanabileceği,

kompoze edebileceği araçlar ve gereçler çocuğun her an yanında bulunmalıdır.

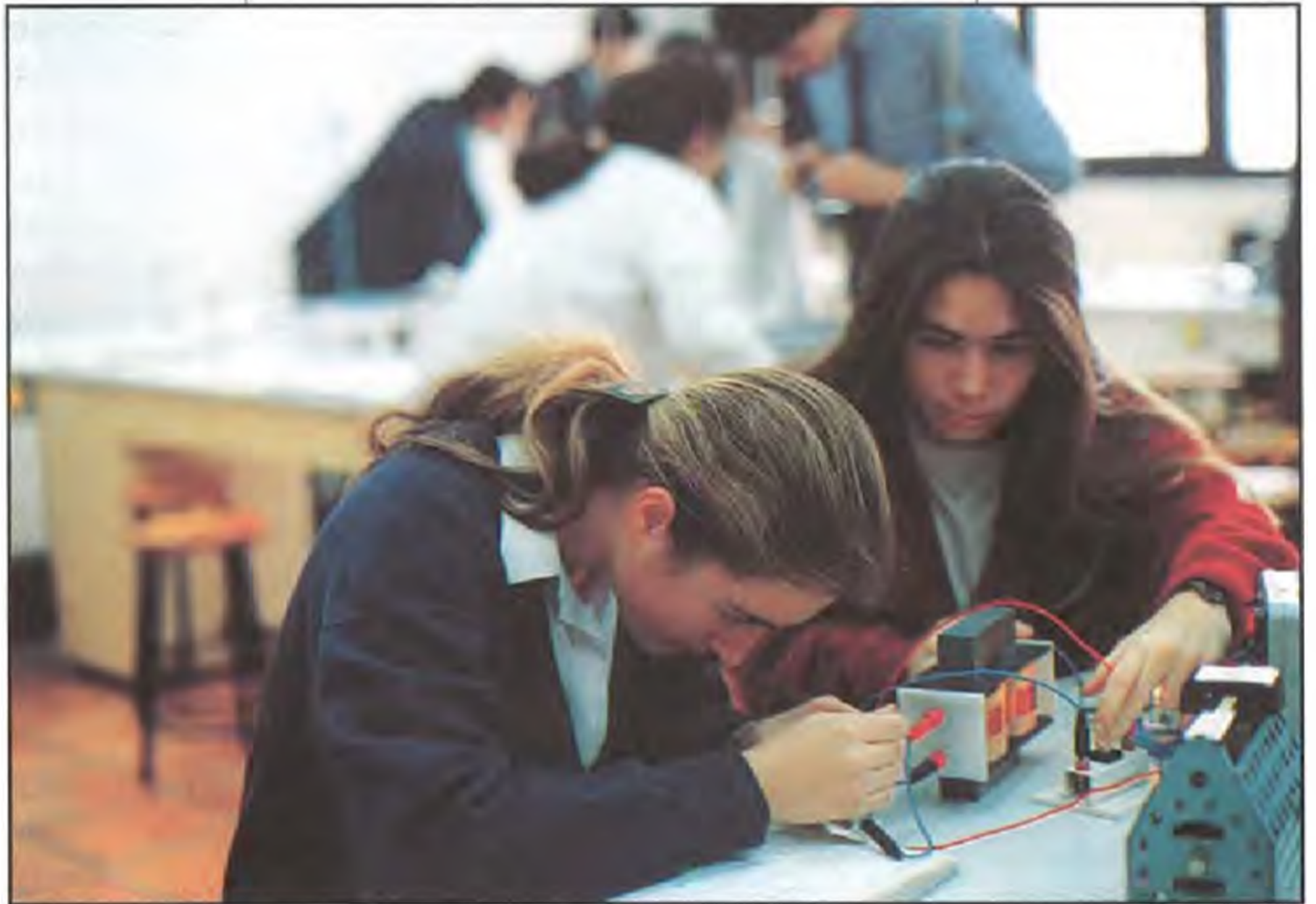
Çocuğa özgürce davranabileceği ve duygusal deneyimler kazanabileceği bir ortam hazırlanmalıdır. Çocuk ilgilendiği araçlarla istediği gibi meşgul olabilmesi, derinliğine incelemeler yap-

bilmelidir.

Çocukların heyecan ve heveslerine katı sınırlar getirilmemelidir. Bu konuda bir denge sağlanmalıdır. Çocukların aklına sınırsız şeyler gelir. Çocuğu her ne isterse yapması konusunda aşırı özgür bırakmak kadar, "Öyle yapma, böyle yap" şeklindeki kesin konuşmalarda da zararlıdır. Bazı sorunlar ve düşünceler konusunda "Sen ne düşünüyorsun?" ve "Başka neler yapılabilir?" şeklindeki konuşmalar daha yararlıdır.

Çocuklara meraklarını ve arzularını günümüz dünyasında gerçekleştirebil-

Aileler, çocuğa özgürce davranabileceği ve duygusal deneyimler kazanabileceği bir ortam hazırlamalıdır.

Üniversitelerde Öğrenci Sayısının Arttırılmasının Yol Açacağı Sorunlar: İngiltere Örneği

Dr. Ayşen BAKIOĞLU

M.Ü. Atatürk Eğitim Fak. Eğitim Bilimleri Bölümü Öğretim Görevlisi

kabul eder; hammadde olarak sisteme girdiği, şekil değiştirdiği ve becerilerle donatılmış olarak sistemden çıktığını kabul eder. Bu görüşe göre hizmetin alıcısı toplumdur (direkt veya dolaylı olarak). Topluma hizmet sunan kişi ve kurumların yüksek öğretim ile ilgili amaçlarına bir göz atalım:

- **Hükümet:** En az fiyatla en yararlı öğrenciyi yetiştirmek,
- **İşveren:** Çeşitli amaçlara hizmet edecek becerilerle donatılarak mezun edilmiş öğrenciyi istihdam etmek,
- **Öğrenci:** Çeşitli amaçlara hizmet edecek beceriler geliştirmek,
- **Üniversiteler:** Bir dizi becerileri öğrencilere kazandırmak, (bunu aynı zamanda organizasyonun devamını sağlamak için de istemektedirler),
- **Denetleme Kurulları:** Toplumun ve diğer organların ilgi ve endişelerini gözönüne alarak hareket etmek.

Üniversitelerin kapasitelerinin üzerinde öğrenciye eğitim vermesi, hükümetin en az fiyatla öğrenci yetiştirmek amacını tatmin etmekle birlikte diğer unsurların beklentilerine ne ölçüde hizmet edeceği tartışma götürmektedir. Öğrenci artışının, öğrencinin istenen beceri ve bilgilerle donatılmasını engelleyeceği açıktır. Dolayısı ile işverenin istihdam etmeyi isteyeceği kaliteyi bulma ih-

Güncel bir konu haline gelen üniversitelerdeki öğrenci kapasitesi arttırımı, ilk bakışta yıllardır süregelen üniversite kapısı önünde yığılan gençliğe ve ailelerine bir ümit kapısı olarak sempatik görünmektedir. Ancak bu durum, genel olarak öğretimin ve dolayısı ile eğitilen öğrencinin kalitesine şüpheyi de beraberinde getirdi.

Önce "yüksek öğretimin müşterisi kim?" sorusuna cevap aramamız gerekiyor.

Kaliteli bir sistemi elde etmekte bu soru önem taşımaktadır. Müşteri, kendi öğrenimini, ailesi veya devletten yardım görerek finanse eden öğrencidir. Bu soruya farklı bir yaklaşım yapılabilir ve "yüksek öğretimin ürünü ne?" sorusu gündeme getirilebilir. Ürün öğrenci midir? yoksa akademik program mıdır? Bir görüşe göre öğrenci sistemin müşterisidir, çünkü ürün satın almaktadır, beklentisi hayatını kazanmaktır. Diğer bir görüş ise öğrenciyi sistemin ürünü olarak

timali düşecek, öğrencinin çeşitli becerilerle donatılma arzusu engellenecektir. Üniversiteler kalabalık ve heterojen sınıflarda kazandırmak istedikleri becerilerin kalitesinde düşüş görecektir, denetleme kurulları kalite standardı ölçütünü düşürmek zorunda kalacaklardır.

İngiltere Standartlar Enstitüsünün kalite için yaptığı tanım şöyledir: Kalite, belirlenen ihtiyaçları tatmin eden ürün veya hizmetin toplam özellik ve karakteristiğidir. Bugünlerde ise yüksek öğretimdeki değişimle birlikte kalitenin tanımı da değişmiş görünüyor. Yüksek öğretimdeki kalitenin niteliği, çalışma programlarının müşterilerinin beklentileri ile uyumlu olup olmadığına bakılarak anlaşılıyor (Somut veya kastedilen hedeflerin amaca uygunluğu, fiyatı, elde edilebilirliği vs.).

Kimin kalitesi sorusuna karşı bazı yazarlar (Barnett, 1991), öğretimin kalitesinden çok öğrencinin öğrenmesinde kalitenin aranması gerektiğini savunmaktadırlar. Kurumun kaynakları, öğrenen öğrencinin amaçları ve ihtiyaçları ile denk geldiği vakit kurum dışından gelen kalite endişesi giderilir. Bu, akademik programların sekiz alanında gerçekleşir:

- Akademik içerik ve yapı,
- Öğretim elemanı kalitesi ve gelişme,
- Eğitim kaynakları,
- Sosyal hizmetler,
- Akademik programın yönetimi,
- Öğretme ve öğrenme,
- Öğrenciyi destekleyen servisler,
- Eğitimsel çıktılar.

Akademik programların yukarıda sayılan kalite ile ilgili özelliklerinin öğrenci amaç ve ihtiyaçlarına uygunluğunun sağlanması, mezunları istihdam edecek birimler için son derecede önemli görünmektedir. Eğitim kurumları kalite söz konusu olunca hem öğrenciyi hem de toplumu müşteri sayarak her ikisini de tatmin yoluna gitmek zorundadırlar.

Yukarıda sayılan unsurları iyileştirmeden öğrenci artışını gerçekleştirmenin genel olarak kaliteyi düşüreceğinden şüphe

yoktur. Bunu İngiltere'de çok daha ufak boyutları ile yaşanan yüksek öğretimde öğrenci sayısı artmasının doğurduğu sonuçlarla örneklemeye çalışalım. İngiltere'de 1960'tan beri üniversitelerde sınıf mevcudu giderek artmaktadır, buna karşılık öğretim elemanı sayısı aynı kalmaktadır. Geleneksel olarak İngiltere'de sınıf mevcudu, Amerika'ya oranla daha azdır ve öğretmen-öğrenci etkileşimi eğitim sisteminin kalbi sayılmaktadır. Teke tek öğretmen-öğrenci kontaklarının pahalı olmasına karşı, başarısızlık oranını düşürme ve kaliteli bir ürün elde etmek gibi bir yararı olduğu açıktır. Böyle bir sistemin felsefesi "üniversite öğrencileriyle birlikte kaliteli bir çalışma gerçekleştirilebilir" şeklindedir. İngiltere'deki eğitim programları diğer ülke yüksek öğretim programlarından daha kısadır ve daha kaliteli sonuç üretmektedir (Gibbs ve Jenkins, 1992).

Şimdi İngiliz yüksek öğretiminde sınıflardaki öğrenci sayısına bir göz atalım.

1963'te hazırlanan Robbins Raporuna göre derslerde öğrenci sayısının 27 olması gerektiği, bunun tartışma gruplarında 4, pratik çalışmalarda 9'u aşmaması gerektiği belirtilmekte idi ve öğretmen-öğrenci oranı 8.5 idi. 1989'daki verilere göre bu oran 11.5'e yükseldi ve bu, çok endişe verici bir artış olarak değerlendirildi. Yüksek öğretimde öğretmen-öğrenci oranı, kaynak tahsis edil-

Kalite, belirlenen ihtiyaçları tatmin eden ürün veya hizmetin toplam özellik ve karakteristiğidir.

Sınıf mevcudu arttıkça öğretim elemanları ve öğrencilerin karşılaştıkları problemler artacak ve problemlerin yapısı değişecektir.

mesinde bir ölçüt olarak kullanılmaktadır. İngiltere'de 1979 yılında her 8 kişiden biri yüksek öğretime hak kazanırken günümüzde her 5 kişiden biri yüksek öğretime hak kazanmaktadır. Yüksek öğretimdeki öğrenci kapasitesinin artırılması, bütün dikkati kalitenin muhafaza edilip edilemeyeceğine çevirdi, dolayısı ile bu konu yüksek öğretimin en önemli gündemi olarak tartışılmaktadır.

Sınıf mevcudunun artırılması öğretimi ne şekilde etkileyecektir, bunun sonuçları ne olacaktır, maddeler halinde görelim;

● Sınıf mevcudu arttıkça öğretim elemanları ve öğrencilerin karşılaştıkları problemler artacak ve problemlerin yapısı değişecektir. Öğretim yöntemlerinin hepsi (seminer, laboratu-

ar, ders dışı alan uygulaması) sınıf mevcudundan etkilenecektir.

● Öğrenmenin kalitesini düşürmemek için, üniversiteler daha çok öğretim elemanı istihdam etmek zorunda kalacaklar ve onların yeterli şekilde ödüllendirilmesi gerekecektir.

● Kalabalık sınıflara uygun öğretim metodları geliştirmek zorunluluğu doğacaktır.

Öğretim metodları artan öğrenci sayısından ne şekilde etkilenecektir, şimdi de kısaca buna değinelim.

Ülkemizde genellikle sınıf mevcudunun çok yüksek olmasından dolayı en çok uygu-

lanan yöntem öğretim elemanının anlatması öğrencinin pasif şekilde dinlenmesi temelinde dayanan 'lecture' yöntemidir. Öğrencinin kısıtlı olan soru sorma fırsatı öğrenci sayısı artırılması ile daha da düşecek, buna bağlı olarak öğretmenin öğrencinin anlayıp anlamadığını ölçmesi daha güçleşecektir. Öğrenci-öğretmen kontak eksikliğinden dolayı konuyu derste öğrenmekten ziyade öğrenci ders notlarını tamamlamak ve derste dikte etmek durumunda kalacak, büyük salonlarda akustik, görünürlük ve dikkat toplama sorunları daha da çok artacaktır "(Graham ve Jenkins, 1992).

Laboratuvar türü öğretim metodunda sınıf mevcudunun artması deney sayısını ve derinliğini etkileyecektir. Daha az sayıda ve işlemin sadece bir yönünde deney yapılacak. Öğretmenin gözcülük oranı düşecek. Deneyler rutinleşecek veya daha sınırlı sayıda yapılabilecek. Kazandırılan beceriler hakkında daha az sonuç alınabilecek. Teori-pratik arasında gittikçe azalan ilgi kurulabilecek. Deneysel planlama ve yazma becerilerinin geliştirilmesinde negatif bir ilerleme görülecektir. Diğer metodlar da buna benzer sıkıntılar sonucu öğrenmenin riske girmesi ile karşılaşacaklardır. Lisansüstü çalışmalarda da paralel problemler ile karşılaşılacaktır. Öğretim elemanı denetiminde yapılan tez çalışmalarında daha az danışmanlık yapılması tez konusunun açıklık kazanmasını engelleyecektir. Bu durum cesaret kırıcı olacak, üretici öğrenci gücü azalacak ve daralan, sığlaşan projeler ve buna bağlı olarak öğrencide kırıklık ortaya çıkacak ve mevcut beceriler geliştirilemeyecektir.

Şimdi öğrenci sayısının daha da arttırılmasının yüksek öğretimdeki öğrencilere getireceği akademik güçlükleri özetleyelim:

● Kalabalık sınıflarda öğrenci kursun içeriğini ve somut yararlarını anlayamaz. Ne öğretildiğini, verilen kaynakların spesifik amaçlarını kavrayamaz. Amaçların berraklaşması kalabalık sınıflarda uygulanan bu metod ile mümkün değildir.

● Öğrenci ne şekilde bir ilerleme gösterdiğini öğren-

mek ihtiyacıdır. Kalabalık sınıflarda öğretim elemanı ile teke tek görüşme imkanı azalır ve dönüt alma fırsatı bulunamaz dolayısı ile öğrenci konuyu yeterince anlayıp anlamadığını test edemez.

● Öğrenciye, beklenenin altında başarı gösterdiğini söylemek yetmez, kendini nasıl geliştireceğini söylemeye de gerek vardır. Kalabalık sınıflarda verilen öğütler genel olmak zorundadır ve tüm sınıfı içerir ve daha ziyade genel problemleri kapsar. Oysa her bireyin kendine özgü özel yardıma ihtiyacı vardır.

● Bazı dersler, yoğun kütüphane kaynaklarına gitmeyi gerekli kılar. 100 öğrencinin belli konuyu okuması istenince kütüphanenin bu sayıdaki öğrenci grubuna cevap verme oranı düşer. Böylece öğrenci daha az ve dar alanda okuma ile sınırlı kalır.

● Projeler ve tezler teke tek danışman desteğini, bireysel pratiği ve laboratuvar çalışmasını gerekli kılar. Artan öğrenci sayısı ile danışman-öğrenci kontağı giderek güçleşecek ve öğrenciler genellikle danışmanlarını daha seyrek görebilecek ve dolayısı ile yetersiz yönlendirilmeye maruz kalacak, yarıdım kalma psikolojisi içine düşeceklerdir.

● Tartışma için yaratılan fırsatların azlığı yüzünden kalabalık sınıflarda öğrenme giderek güçleşecek, yarı yapılanmış fikirlerin anlamlarını tartışmak ihmal edilecektir.

● Öğrencinin geçmiş öğrenmeleri yeterince iyi olmadığı durumlarda, öğretim elemanının öğrenci ile teke tek kontak kurması gerekmektedir. Ancak kalabalık sınıflarda bu mümkün olmamakta, öğrencilerin adeta homojen oldukları varsayılmaktadır.

● Öğrenci motivasyonunu sağlamak için öğretim elemanı-öğrenci kontağı sağlanır. Öğrencinin dikkati bu yol ile çekildikten sonra kütüphane ve diğer kaynaklar harekete geçirilir. Kalabalık sınıflarda teke tek kontak veya küçük grup tartışması eksikliğinden öğrenciler sıklıkla ilgisiz ve pasif olurlar (Graham ve Jenkins, 1992).

Açıkça görüldüğü gibi öğrencinin istenen düzeyde öğrenebilmesi ve topluma ürün olarak döndüğünde mesleğinin gerektirdiği alanlarda yeterli düzeyde becerilerle donatılması; yoğun bir öğrenci-öğretim elemanı etkileşimi ile bireysel farklılıkların dikkate alınarak öğrencinin aktif biçimde izlenmesi ve değerlendirilmesini gerektirmektedir.

Öğretmen, öğrencilerine, öğrenci ise öğrenmeye mecburdur. Kaliteyi yükseltmenin en belirgin yolu küçük gruplar içinde tartışma ve bireysel olarak öğretim elemanının öğrencinin yeterliklerini çok iyi tanımasına dayanmaktadır.

Artan öğrenci sayısına rağmen kalitenin artırılabilmesi dikkatli bir planlama ile mümkündür. Politika belirleyiciler bu konuya dikkatli olmalı ve cesaretle yeni önlemler almalıdırlar.

Kaliteyi kurban etmeden nasıl öğretim yapabiliriz? Yukarıda yapılan tartışmaların ışığında şunlar önerilebilir:

● Öğrenci sayısının artırılmasında neyin kaybedildiği ve neler kazanıldığı konusunda dürüst değerlendirmeler yapılmalıdır.

● Geleneksel öğretim ve değerlendirme nin her zaman etkin olmadığı kabul edilmeli ve öğretim yöntemleri konu ve şartlar gözönüne alınarak çeşitlendirilmelidir.

● Kitle eğitiminin etkili olarak yapılabilmesi için radikal değişimler yapmaktan çekinilmemelidir.

● Öğretim elemanlarının kaliteyi geliştirmek için iki yönden düşünceleri gerekmektedir. Birincisi kendi yaptıkları öğretimi geliştirmek, ikincisi öğrencilere öğrenmelerini geliştirmeleri için yardım etmek. Öğretim elemanlarına öğretimlerini geliştirmeleri için nasıl organize olmaları gerektiğine ilişkin pratik öneriler hizmetiçi eğitim kursları ile verilmelidir. Öğrencilerin öğrenmelerine yardım

Kalabalık sınıflarda öğrenci kursun içeriğini ve somut yararlarını anlayamaz

KAYNAKÇA

Barnett, R (1991) Delivering Quality in Student Learning. Muller, D ve Furnell, P. (edit) *Delivering Quality in Vocational Education*, London: Kogan Page.

British Standards Institution (1991), BS 5750: Guidance Notes for Application to Education and Training, (First Edition, February, 1991).

Gibbs G. & Jenkins A. (1992) *Teaching Large Classes in Higher Education*, Kogan Page Ltd. London.

Graham G. & Jenkins A. (1992) *Teaching Large Classes in Higher Education*, Kogan Page Ltd. London.

Yorke, M. (1992) Quality in Higher Education: A Conceptualisation and Some Observations on the Implementation of a Sectoral Quality System, *Journal of Further and Higher Education*, 16 (2), Summer, 1992.

etmekte ilk adım, öğretim elemanı ve öğrencinin birbirlerinin dersteki amaçlarını keşfetmeleri olacaktır. Eğer bir birlik sağlanabilirse bu açıklanabilir ve dersin amacı ile 'bilgi ve anlama' arasında bir denge kurulabilir. İkinci hareket tarzı, öğretim elemanının öğrencinin ne bilip ne bilmediğini tespit etmesidir. Genel olarak öğrenciler, öğretim elemanlarının çok şey bildiklerini varsaymalarından yakınmaktadırlar. Öğretim elemanları ise öğrencilerin daha önce aldıkları derslerde verilen temel konular ve kavramları bilmediklerinden şikayet etmektedirler. Bu noktaya öğretim elemanlarının dikkat etmeleri ve bazı metodlar ile öğrenci grubunun güçlü ve zayıf yönlerini saptamaları gerekir.

● Sınıf mevcudu küçük tutularak, sınıf sayısı ve dolayısı ile öğretim elemanı sayısı, hizmetiçi eğitimleri ihmal edilmemek kaydı ile artırılabilir.

Yüksek öğretim sistemi kendini yeniden düzenlemeye ve düşünmeye ihtiyaç duymaktadır. Mevcut kalite sorunları, tedbir al-

maksızın öğrenci sayısı artırımını ile katlandırılmak yerine yeni ve cesaretli bir düzenleme ile sayı artışının kaliteyi düşürücü etkisi yok edilmelidir. Radikal çözümler üzerinde kafa yorarak etkin ve etkili bir üniversite yaratılması sağlanmalıdır.

Bu makalede öğrenci artışının öğretimin kalitesine getireceği endişeler ve bunların nasıl giderilebileceğine dair önerilerde bulunuldu. Diğer yandan üniversitelerin birer araştırma ve inceleme kurumu oldukları gözardı edilmeksizin araştırma imkanları artırılmalıdır. Öğretim, araştırma ile zenginleşir ve araştırmanın yararının ilk görüleceği, sergileneceği yer yine sınıftır. Bilim dünyasında Türk üniversitelerinin yeri, öğretimin kalitesi, araştırmalara verilen önem ve fon imkanları, öğretim elemanlarına sağlanan maddi ve eğitsel imkanlar ile doğru orantılıdır. Öğrenciler, öğretim elemanları, üniversiteler ve genel bağlamda sistem, geniş ve gerçekçi şekilde kendi öğrenmelerini, öğretim metodlarını ve değerlendirmelerini yeniden gözden geçirerek incelemelidirler.

Süperler yetiştirir...

MTF
DERSHANESİ

Anadolu Lisesi ve Kolejlere Hazırlık Dershanesi

İstanbul Caddesi No:36 Bakırköy/İSTANBUL Tel: 543 37 37 - 583 78 60

**“ÇOCUĞU SEVMEK
ONU EĞİTMEKTİR.”**

Biz yalnız

ANADOLU LİSELERİ

v e

KOLEJLERE

hazırlık yapan ÖZEL DERSHANEYİZ...

FINAL
DERSANESİ

**Bakırköy Meydanı
Belediye Hekimi Sokak No: 8 BAKIRKÖY/İSTANBUL
Tel: 572 03 40 - 542 74 59**

Sağlık Hizmetinde Bilim ve Bilinç

*İlaç sanayiinde uluslararası Roche başarısının
son 20 yıldaki kanıtları.*

1974

- Galien ödülü

1984

- Nobel Tıp Ödülü

(Prof. Dr. Niels Kaj Jarne, Georges Köhler)

- Galien Ödülü

1988

- Nobel Tıp Ödülü

(Roche Basel İmmünoloji Enstitüsü'nden Prof. Dr. Susumu Tonegawa)

- Galien Ödülü

- Orphan Drugs Araştırma Ödülü

- Medec Ödülü

(Fransa'da "Recherches Internationales" tarafından)

1991

- Helen Keller Ödülü *(Sight&Life Projesi İle)*

- Galien Ödülü

ROCHE MÜSTAHZARLARI SANAYİ ANONİM ŞİRKETİ

P.K. 16, 80622 LEVENT/İSTANBUL

Bu ilan Sağlık Bakanlığı'nın izni ile yayınlanmaktadır.